

Natur & miljø

Norges Naturvernforbund | 2 • 2006 | kr 65

Gjør Sverige til miljøvinner

E. coli i springen

Din egen vindmølle

SISTE

Mer på skinner

Leder

Teknologivegring

I frykt for økte kostnader har industrien ofte vegret seg for å ta i bruk ny miljøteknologi. Prognosemakernes dystre spådommer har imidlertid ofte slått feil. Da Europa kuttet utslippene av sur nedbør ved å rense svovelutslippene, viste det seg å bli langt rimeligere enn industrien på forhånd hadde beregnet.

Selv lønnsom teknologi kan bli liggende på hylla fordi noen ser sitt snitt til å tjene penger på gårsdagens løsninger. I Oslo sørger mange entreprenører for å bygge «moderne» leiligheter med umoderne energisystemer. Selvaag Gruppen bekrefter ovenfor *Dagsavisen* at flere av de nye, eksklusive boligene på Tjuvholmen i

hovedstaden bygges uten balansert ventilasjon som halverer oppvarmingsbehovet. Dermed sparer utbyggeren noen investeringskroner, mens kjøperne av leilighetene vil få betydelig høyere energiregning, hvert eneste år.

Bildet er slett ikke sort-hvitt. Deler av industrien har vært pådrivere for å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi. Fremsynte fagfolk likeså. I denne utgaven av *Natur & miljø* har vi intervjuet svenske Stefan Edman, mannen bak det «grøna folkhemmet» og målet om svensk oljeuavhengighet. Han er overbevist om at satsing på ny teknologi for blant annet å utnytte landets enorme bioenergiressurser, vil gjøre Sverige til en vinnernasjon. Sekretariatslederen for det norske lavut-

slippsutvalget, Knut Alfsen, kan fortelle at utvalget vil legge frem lignende visjoner for Norge. Blant annet burde landet ha de beste forutsetninger for å utvikle lavutslippsskip.

Forsker Olav Mosvold Larsen ved Prosus har grundig kjennskap til norsk innovasjonspolitikken på miljøområdet. I *Miljøjournalen* skriver Larsen at «Hittil har regjeringens satsing på miljøteknologi resultert i en fin hjemmeside og tre ganske intetsigende rapporter.» Ikke særlig imponerende for en nasjon med stortingsvedtak om å bli et «foregangsland» innen miljøteknologi. Her er det ikke mangel på visjoner, bare på politikere og industri med vilje og evne til å sette dem ut i livet.

Audun Garberg
Audun Garberg

Innhold

Verst vann
200 000 nordmenn får drikkevann med for mye bakterier. 4

Trillemarkas siste sjanse
De mest verdifulle områdene faller utenfor, frykter verneinteressene. 7

Skal gjøre Sverige til vinner
Stefan Edman leder arbeidet med å gjøre landet uavhengig av olje. 13

Norske omveier
Fotograf Bård Løken har vært på jakt etter et annet stykke Norge. 17

Kanskje vil en liter bensin koste 15 kroner før skatt. Hvem vet? Den nasjon, de selskap og borgere som er forberedt på dette vil bli vinnere. De andre vil bli tapere. 13

De små vindmøllene kommer
Nå kan du få husstandsmøller til montering på taket, også i urbane strøk. 24

Eldgamle kjemper i norsk farvann
Nye observasjoner gir håp for verdens mest utrydningstruede hvalart. 28

Turlisme kan berge naturen
Mange steder bidrar turismen til å opprettholde naturmangfoldet, hevder Martha Honey. 30

Sanglerka kan bli borte
Effektivt landbruk fjerner fuglenes livsgrunnlag. 40

Faste sider
I korthet 23

Energitips 26

Nytt fra NNV 32

Fotokonkurransen 42

Bøker 45

Debatt 46

Blekkulf 50

Div... 52

Forsidefoto: Duggfrisk døgnflue i Trillemarka. Foto: Baard Næss/NN/Samfoto

Natur & miljø

Utgiver: Norges Naturvernforbund
Boks 342 Sentrum, 0101 Oslo, Norge.
Besøksadresse: Grensen 9b, Oslo.
Tlf: 23 10 96 10.
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Telefaks: 23 10 96 11.
Kjøre: 7874.05.56028
Redaktør: Audun Garberg
ag@naturvern.no

Journalister: Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvern.no
Kristian S. Aas
kaa@naturvern.no

Annonser: HS Media, tlf. 62 94 10 30

Design/lay-out:
dEDBsign, Ketill Berger

Sats og trykk: GRØSET™

Abonnement
Institusjoner: kr. 360,-
Enkeltpersoner: kr. 240,-
Bestilles hos
Naturvernforbundets
medlemsservice,
Postboks 342 Sentrum,
0101 Oslo, Norge.
Tlf: 23 10 96 10.
Telefaks: 23 10 96 11.
medlreg@naturvern.no

Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i *Natur & miljø*.

Bladet merket (P) er medlem av
Den Norske Fagpressens Forbund
fagpressen
Opplysningsvesenetskontoret

Natur & miljø er tilsluttet
Fagpressens Redaktørplakat

E. COLI I SPRINGEN

Hvert år sender en lang rekke vannverk drikkevann forurenset med tarmbakterier til sine abonnenter. Natur & miljø kan her presentere en liste over vannverkene som hadde det dårligste drikkevannet i fjor.

Selv om nordmenn flest kan tappe førsteklasses drikkevann rett fra springen, får 200 000 drikkevann med for mye bakterier i springen. Tarmbakterier, E. coli, campylobacter, streptokokker og virus. Årlig blir mellom 250 og 2700 personer registrert syke som følge av forurenset drikkevann. Det er trolig bare toppen av isfjellet.

10 000 syke

Nasjonalt folkehelseinstitutt regner med at drikkevann er en hyppig årsak til diaré og magesykdommer i Norge. En studie som instituttet gjorde sammen med Statens næringsmiddeltilsyn (nåværende Mattilsynet) i 2002, viser at godt og vel 10 000 personer ble registrert syke av drikkevannet fra 1988 til 2002. Det reelle tallet er trolig langt høyere. Det er bakterien campylobakter og noroviruset som smitter mest gjennom drikkevann i Norge.

– Det er bare toppen av isfjellet. Det er sannsynligvis en rekke andre sykdommer som smitter gjennom drikkevannet, men ikke oppdages fordi de ikke er alvorlige. Omgangssyke kan skyldes bakteriesmitte fra drikkevann, men det er ofte vanskelig å fastslå smitekilden, sier Truls Krogh i Nasjonalt folkehelseinstitutt.

Natur & miljø har fått innsyn i Vannverksregisteret hos Nasjonalt folkehelseinstitutt. Vi har tatt ut en liste med vannverkene som hadde høyest gjennomsnitt av tarmbakterier i sine vannprøver i 2005. Den viser at vannverk leverte vann med over 100 bakterier per 100 milliliter

Her er drikkevannet dårligst

Natur & miljø kan her presentere en liste over de vannverkene som leverte drikkevann med høyest registrert innhold av bakterier i 2005. Tallene er hentet fra Nasjonalt folkehelseinstitutt, og vi har plassert vannverkene med høyest gjennomsnitt av bakterier i sine prøver øverst.

1. Flatraket, Selje
2. Straumbukta, Tromsø
3. Tysse, Osterøy
4. Hundeidvik, Sykkulven
5. Rognsås og Salangsverket
6. Buhølen, Lindesnes
7. Åsen, Ringsaker
8. Veimannsfjorden, Torsken
9. Sifjord, Torsken
10. Sørvik, Harstad
11. Gutvik, Leka
12. Ildgruben, Rana
13. Drangsholt, Kristiansand
14. Bjørkebakk, Dyrøy
15. Rødøy, Rødøy
16. Østre Seida, Tana
17. Våga, Sveio
18. Ness, Hamarøy
19. Å og Ånestad, Ibestad
20. Røtset, Volda
21. Storeiv, Vadsø
22. Stødle, Etne
23. Bjørndalen, Brønnøy
24. Storseløy, Rødøy
25. Driva, Oppdal

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Sommer er E. coli-tid for mange vannverk. Bakteriekilden er ofte avføring fra husdyr som beiter i nedslagsfeltet til vannkilden.

(ppm) i fjor. Alt over null bryter med drikkevannsforskriften.

I fjor sommer sendte Flatraket vannverk vann med 106 ppm E. coli-bakterier til sine 285 abonnenter nord i Sogn og Fjordane.

– Det er ekstremt mye. Det er rimelig god sjanse for at noe ble syke etter å ha drukket dette vannet. Vannverket plikter å sette i verk tiltak straks ved så høye verdier. I dette tilfellet er vi glad for at det gjøres, sier Inge Kandal ved Mattilsynet i Måløy.

Mattilsynet regner med at bakteriene strammer fra sauene som beiter i området. Det er også mulig at gårdbrukere forurenser drikkevannet ved utspyling av gjødselskummer.

– Det var en periode i fjor sommer da vi måtte koke vannet, men de siste prøvene viser god kvalitet, sier Helge Solheim i styret i Flatraket vassverk.

Han forteller at de er i ferd med å bygge et høydebasseng, som skal sikre tilgangen på rensert drikkevann.

Det er i første rekke små vannverk som

sliter med bakterier i drikkevannet. En rekke steder måtte man gå ut og be folk koke vannet for å drepe bakteriene. Det

likevel ikke slik at disse vannverkene leverer like forurenset vann hele året. For de fleste varierer bakterieinnholdet fra årstid til årstid. Bakterieoppblomstring kommer gjerne etter kraftig regnvær og når det er beitedyr i nedslagsfeltet til vannkilden.

Kloakk i drikkevannet

Høyt bakterieinnhold skyldes ofte slurv og feil fra vannverkens side. For noen uker siden fikk innbyggerne i Kautokeino kloakk i drikkevannet i forbindelse med utskifting av rør, uten at kommunen varslet om det. Heller ikke Hvitsten vannverk meldte fra til abonnentene da de fant E. coli-bakterier i drikkevannet i april. E. coli-bakterien som finnes i drikkevann er imidlertid ikke den samme som har gjort flere barn alvorlig syke den siste tiden.

– Det skal ikke være bakterier i drikkevannet. Vannverkene skal straks sette i verk tiltak for å bedre kvaliteten. Proble-

met er ofte at kommunen sier de ikke har råd til å gjøre noe. Men her skal man ikke tenke på kostnadene. Rent drikkevann er et så viktig samfunnsэлеment at man ikke kan tenke i de baner, sier seniorrådgiver Morten Nicholls i Mattilsynet.

De fleste gjør noe

Natur & miljøes ringerunde viser at de aller fleste vannverkene på listen ser alvorlig på bakterieforurensningen. Av de 24 vi kom i kontakt med, hadde tolv iverksatt tiltak, mens syv hadde planer om å gjøre det. De resterende fem vurderer forskjellige tiltak, men har ingen konkrete planer nå.

Natur & miljøes undersøkelser i Mattilsynets postjournal viser likevel at tilsynet ofte bruker tvangsmulkt overfor vannverk som ikke følger drikkevannsforskriften. De siste to årene har elleve vannverk fått varsel om dagmulkt, mens ytterligere fem har mottatt vedtak om det. Mulktene ligger på mellom 250 og 1000 kroner dagen og løper inntil vannverket har etterkommet Mattilsynets krav.

En lang rekke vannverk unnlater også å følge Mattilsynets pålegg. Av de 430 påleggene tilsynet ga i 2005, ble bare 155, eller 36 prosent, etterkommet.

Lite «politi på veiene»

Alle som leverer drikkevann i Norge, må søke Mattilsynet om godkjenning. Likevel har bare en tredel av de 3500 godkjenningspliktige vannverkene i Norge papirene i orden. Av vannverkene som leverer vann til mer enn femti personer, er halvparten ferdig godkjent. Det er altfor få, mener Mattilsynet.

– Det er de kommunale og private anleggene som henger etter. De vet at de ikke kan drive uten å søke om godkjenning. Når så mange likevel gjør det, skyldes det kanskje at det ikke har vært så mye «politi på veiene». Det finnes nok en del vannverkseiere som kvier seg for å søke, for de vet at de kanskje vil bli pålagt å finne ny vannkilde eller installere nytt renseanlegg, sier Nicholls.

■ Tor Bjarne Christensen

Hold deg oppdatert

abonner på Norges eneste nyhetsblad om miljø

- ☐ Jeg ønsker å abonnere på Miljøjournalen ut 2006. Prisen er 149,- kr.
- ☐ Send meg et gratis prøvenummer.

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

E-post:

Miljøjournalen
Norges Naturvernforbund
Svarsending 0362,
0090 Oslo

Nå gir vi nye abonnenter muligheten til å prøve bladet ut 2006 for kun 149 kroner. Alle som bestiller abonnement innen 30. juni får en liten leselykt i hurtigsvarpremie. Ideell for hytte- og teltturer.

Fyll ut og legg kortet i postkassa, eller send en e-post til: redaksjonen@naturvern.no eller besøk vår nettside www.miljojournalen.no

Trillemarka har sjeldne arter som kjuka *Oligoporus hydnoidea* (overst) og lavarten *Huldresty* (i midten) i områdets bekkeløfter, hvor selve juvelen er Tundra (nederst).

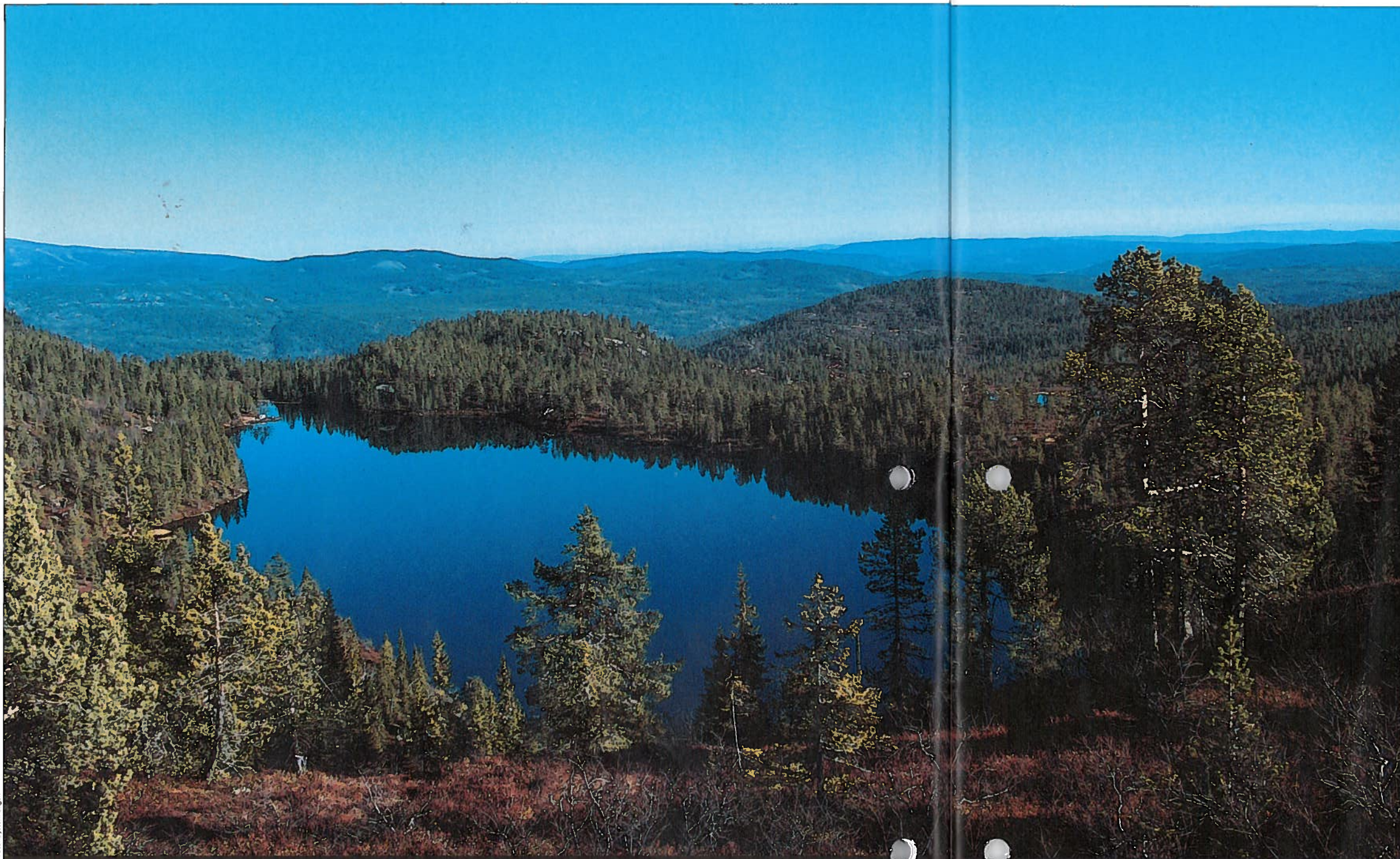

I år avgjøres kampen om

VAKRE VERNEVERDIGE TRILLEMARKA

Trillemarka-Rollagsfjell er vakker og mystisk. Nå blir den landets største verneområde for barskog. Men få måneder før regjeringen skal avgjøre saken, har Fylkesmannen stilt seg på grunneiernes side og støtter det minste vernealternativet. Da havner de mest verdifulle områdene utenfor, mener verneinteressene.

Foto alle bilder: Tom Kjekshus

Sinern-området preges av furuskog, granskog og vann. Her er flere sjeldne arter registrert. Området er ikke foreslått vernet av kommunene og Fylkesmannen.

Trillemarka-Rollag Østfjell

- Trillemarka naturreservat på 43 kvadratkilometer ble opprettet i 2002.
- Fylkesmannen, tre berørte kommuner og grunneiere går inn for å utvide vernet med 56 kvadratkilometer.
- Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Norsk institutt for naturforskning anbefaler vern av 153 kvadratkilometer.
- Fylkesmannen har tidligere lansert to kompromissforslag på henholdsvis 101 og 124 kvadratkilometer.

Femten mil vest for hovedstaden ligger Norges største naturskogområde, Trillemarka-Rollag Østfjell. Her huses blant annet Norges eldste grantre – Minneskleivgrana – med mer enn 480 årringer under barken. Nå har innspurten i arbeidet med vern av Trillemarka startet. Fredag før påske leverte Fylkesmannen sin innstilling med full støtte til kommuner og grunneiere: Vernet i Trillemarka bør utvides med 56 kvadratkilometer. I så fall vil halvparten av verneverdiene ligge utenfor området, hevder Harald Baardseth, leder i Naturvernforbundet i Buskerud. Han støtter seg til utredningen fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) og krever vern av 153 kvadratkilometer.

Kommuner og grunneiere forteller en helt annen historie. De hevder at deres forslag dekker 86 prosent av verneverdiene i området. Ordfører Steinar Berthelsen (Ap) i Rollag kommune innrømmer imidlertid at deres tall ikke er helt oppdaterte.

– Her er det sikkert mange argumenter for hva som er verneverdig, men å si at 50 prosent ligger utenfor verneområdet er en veldig sterk påstand, sier Berthelsen.

Må verne mer?

Biologen Tom Høllik Hofton, tilknyttet prosjektet Siste sjanse, har registrert verdifull natur i Trillemarka over en tiårsperiode. Her har Hofton og kollegene funnet hele 81 truede arter med plass på den såkalte rødlista, samt en rekke andre

verdifulle naturtyper. Hofton forteller at mange av områdene som er rike på biologisk mangfold, kjerneområdene, ikke kommer med i det minste vernealternativet.

– Langt over halvparten kommer ikke med. En del store kjerneområder kommer

Lavskrike med sitt karakteristiske utseende trives i naturskogen i Trillemarka.

Foto: Øystein Engen

med, men det er nesten utelukkende fjellskog. Man mister det store spennet med mange forskjellige typer skog. Det vil føre til at verdiene blir betydelig redusert.

NINA og Skogforsk har analysert manglene i norsk skogvern: De slår fast at minst 4,6 prosent av den produktive skogen i Norge bør vernes, en tredobling i forhold til dagens nivå. Størst er behovet for vern av de lavereliggende skogtyper, de spesielle og artsrike. Hofton påpeker at det er nettopp slik skog man finner i Trillemarka-Rollagsfjell.

– Hvis man ikke verner de beste arealene man kjenner til er det nødvendig å verne betydelig mer enn de 4,6 prosentene, sier Hofton.

En av de verdifulle naturtypene i området er bekkekløfter, hvorav selve juvelen

er Tundra. Her lever lavarten Huldrestry side om side med den sjeldne kjuka *Oligoporus hydnoidea* og en rekke andre arter. I Europa finner man stort sett bare slike artsrike bekkekløfter i Norge, og da særlig i de store dalførene på Østlandet.

Internasjonalt ansvar

– Bekkekløfter er en naturtype som Norge har et spesielt internasjonalt ansvar for, påpeker Hofton.

Statsstøtte til hogst i vanskelig terreng førte til flatehogst av mange bekkekløfter på 1980- og 90-tallet. I Trillemarka-Rollagsfjell finnes imidlertid sju slike bekkekløfter, hvorav tre skiller seg ut som spesielt verdifulle.

– Det minste verneforslaget fanger bare opp den minste bekkekløften

Dette området i Rollagsfjell hadde betydelige naturverdier som Fylkesmannen oppfordret grunneierne om å ta hensyn til. Likevel ble området hugget i 1998.

Foto: Tom Høllik Hofton

En fjellvåk seiler over Sølunds-
fjell på jakt etter smånagere.

med de laveste naturverdiene. Flere andre veldig verdifulle bekkeløfter er utelatt. Den største og aller mest verdifulle – Tundra – er bare med i det største forslaget. I denne bekkeløften er det dessuten planer om småkraftverk som vil være en betydelig trussel mot verdiene der, påpeker Hoftun.

Kommunene og grunneiernes forslag innebærer vern av om lag 90 mål bekkeløft av totalt 1440 mål totalt i området.

Både Tom Hellig Hofton og Harald Baardseth påpeker behovet for vern av et stort sammenhengende område, noe de mener ikke blir oppfylt med det minste verneforslaget.

– Området som er vernet og foreslått vernet er i hovedsak ikke bredere enn tre kilometer. Det skal ikke mer enn en halvtimes skitur til før man er ute av området, sier Harald Baardseth.

– Den økologiske funksjonen som storområde blir betydelig redusert, noe som på lang sikt også vil redusere de truede artenes muligheter til å overleve, sier Hofton.

Baardseth frykter at områder hvor skogsdrift ikke har vært lønnsomt nå kan bli bebygd med hytter. Trillemarka-

Rollagsfjell ligger i relativt kort avstand fra Oslo, Drammen og andre tett befolkede områder på Østlandet. Da arbeidet med vern startet for tre år siden forelå godkjente planer om utbygging av 156 hyttetomter innenfor det aktuelle verneområdet. I tillegg foreligger planer om nærmere 30 hyttefelt helt eller delvis inne i området.

Fritt fram for hytter

– I praksis er det fritt frem. Sigdal kommune godkjenner nesten rubbel og bit av forslagene som kommer inn, sier Baardseth med henvisning til hytteplaner ved vernede vassdrag, på høydedrag og midt på myrområder. I flere saker har Fylkesmannen blitt nødt til å sette foten ned.

– Nå ivaretar de ikke lenger bygdas og hyttefolkets behov for turområder. Dersom verneområdet blir utvidet til 200 kvadratkilometer har de veldig mange muligheter til å legge hyttene utenfor verneområdene. Vi er ikke mot hyttebygging, men det kan ikke være en menneskerett å få bygge hytter i de fineste naturperlene, sier Baardseth.

Ordfører Steinar Berthelsen i Rollag avviser at det blir fritt frem for bygging

utenfor verneområdet i hans kommune. Berthelsen siterer Fylkesmannens innstilling hvor det presiseres at «...tilrådnningen om det minste vernealternativet ikke betyr at arealene omkring uten videre kan nyttes til utbyggingsformål.»

– Det er en sterk presisering, og på mange måter beroliger den meg, sier ordføreren. Han vil imidlertid ikke love noen restriktiv politikk for byggetillatelse i områder regulert for utbygging.

– Det vil være tåpelig å utfordre en så grundig utbyggingsplan som vi har. Den er det en omforent holdning til i tre kommuner, sier Berthelsen.

– Distriktsnorge er under et veldig press, og skogbruket er marginalisert. Derfor må man se seg om etter andre måter å tjene penger på, sier Berthelsen.

Han mener miljøvernministeren vil være tjent med å velge kommunenes alternativ og dermed få vernet et stort område uten å komme i konflikt med lokale interesser.

I løpet av høsten havner saken på miljøvernministerens bord, som sammen med resten av regjeringen avgjør hvilket av vernealternativene de vil velge.

■ Audun Garberg

Høyteknologisk designperle skapt for hverdagskjøring

Toyota Prius. En idé som ikke kunne vente

Mens resten av bilverdenen forsøker å skape sine første hybridbiler, har Toyota allerede en bestselger. Prius med sine to motorer, bensin og elektrisk, har utslipp som en mikrobil og plass som en familiebil. Den er lettkjørt som enhver Toyota, men allikevel en fest for miljøbevisste, moderne mennesker og teknologiske feinschmeckere. Hybrid Synergy Drive senker forbruket dramatisk,

men tar allikevel denne store bilen fra 0-100 på 10,9 sek. Og alle komponentene i systemet har en eksklusiv 8 år/160.000 km garanti. I tillegg har Prius By-wire-teknologi, Intelligent Park Assist og en silkemyk trinnløs girkasse for å nevne noe. Denne prøveturen kommer du til å huske.

Prius fra kr. 290.700,-. Inkluderer frakt-, registrerings- og leveringsomkostninger kr. 7.100,-. Prius leveres med Toyota Eurocare inkludert i prisen. Vi har også gunstig tilbud på Toyota Forsikring og finansiering fra Toyota Financial Services. Importør: Toyota Norge AS, Drammen. Avbildet modell er med ekstrautstyr. Prius: Forbruk blandet kjøring: 0,43 l/mil. Utslipp CO₂: 104 g/km.

TODAY TOMORROW **TOYOTA**

MESTERHJERNEN:
Stefan Edan er
ideologen bak Göran
Perssons ambisiøse
miljøpolitikk.

Skal gjøre Sverige til vinner

Å kvitte seg med oljeavhengigheten vil gjøre Sverige til en vinnernasjon, mener generalsekretær Stefan Edman i kommisjonen mot oljeavhengighet. Biologen og forfatteren Edman har dessuten laget oppskriften på bærekraftig forbruk.

november 2005 plukket Sveriges statsminister Göran Persson opp telefonen og slo nummeret til sin tidligere miljørådgiver Stefan Edman. Edman regnes for å være ideologen bak den svenske regjeringens arbeid med å bygge et «grønt folkhem» og målet om å gjøre landet uavhengig av olje innen 2020. Biologen har forfattet et 20-talls bøker og har skrevet utallige kronikker og innlegg i miljødebatten.

Tross sitt medlemskap hos «Sossarna», er han ingen puddel i partisammenheng. Og nettopp denne novemberdagen hadde Edman ladet kanonene i storavisen Dagens Nyheter.

– Jeg tror Göran Persson liker at folk sier ham imot, også offentlig, forklarer Edman. Denne gang ble han overtalt av statsministeren til å ta generalsekretærjobben i kommisjonen mot svensk oljeavhengighet. Sju måneder senere, i juni, skal forslag om 10–15 konkrete tiltak legges frem.

– Det langsiktige målet må være å bli helt uavhengig. For transportsektoren vil det ta lang tid, men for boligsektoren tror jeg vi kan fjerne all olje frem til 2020, sier Edman optimistisk.

Ut av husene

Sveriges 2 millioner boliger har gradvis blitt mindre oljeavhengig. I dag konsumerer de mindre enn hver femte liter olje, tilsvarende 27 TWh årlig. På årets budsjett har regjeringen satt av 400 millioner kroner til å støtte overgang fra oljefyring i husholdningene.

Også industrien har redusert sin oljeavhengighet og bruker i dag tilsvarende 22 TWh årlig. Her skiller Edman mellom bruk av olje som råstoff og bruk av olje til energiformål.

– Oljen som finnes i ulike produkter tror jeg skal være igjen, mens vi bør erstatte den oljen som brennes.

Tregere innen transport

Transportsektoren sluker to tredjedeler av Sveriges oljeforbruk og utgjør den største utfordringen for kommisjonen. Privatbiler og yrkessjåfører brenner av 7,5 milliarder liter, tilsvarende 95 TWh, årlig.

– Dersom vi kan erstatte 20–30 prosent av bensinen innen 2020 er det veldig

Foto: Audun Garberg

Stefan Edman har vært med på å dra i gang Sveriges svar på pampasbiffen. I Bohuslän bidrar produksjonen av det populære kaprifolkjøttet til å holde landskapet åpent.

bra. Vi kan kanskje få til mer, men det avhenger av oljeprisen, hvor raskt vi får de nye gjerrige bilene ut på markedet og når får vi fabrikkene for nytt brensel.

– Vi skal dra til så mye som ulike sektorer i Sverige kan akseptere. Det gjelder å være radikal, men samtidig få noe gjort, slik at vi ikke bare blir radikale på papiret. Bygger vi opp en god struktur de neste 10–15 årene kan det komme til å gå mye raskere fremover, sier Edman og skisserer fire punkter for redusert oljeavhengighet i transportsektoren: en mer drivstoffgjerrig bilpark, nye typer drivstoff, satsing på kollektivtrafikk og livsstilsendringer. Og ikke minst på det siste punktet legger han stor vekt på positive virkemidler.

– Hva den enkelte borger gjør er viktig. Det gjelder å skape skatteregler som belønner gode handlinger. Vi må få til et fiffig skatte- og bonussystem, slik at når folk kjøper bil, kjøper de en gjerrigere bil.

Mest kraftfull opposisjon forventer Edman på kort sikt fra den svenskbaserte bilindustrien.

– Hvis selskapene ikke klarer å tilby drivstoffgjerrige kjøretøy, vil de tape markedsandeler. Det må man ta visse hensyn til, men vi får håpe at de nå kommer med mindre bilklasser og flere diesel-drevne biler.

Skeptisk til gass

Personlig er Stefan Edman også skeptisk til de stortstilte planene om nye gassrørledninger fra Russland til Sverige.

– Gassen har et janusansikt. Den er bedre enn oljen, men dersom den erstatter biobrensel blir det problematisk for klimapolitikken, sier Edman. Han legger heller ikke skjul på at en vedvarende høy og gjerne stigende oljepris er en avgjørende forutsetning for at kommisjonens arbeid skal bli til praktisk politikk.

– Alt faller dersom oljen blir billigere, med mindre klimaendringene blir så store at de påvirker økonomien. Jeg føler meg imidlertid rimelig sikker på at oljeprisen fortsatt vil stige.

Edman viser til oljetørsten i India og

Kina, uroen i Midt-Østen og at et land som Storbritannia har gått fra å være eksportør til å bli oljeimportør.

– Kanskje vil en liter bensin koste 15 kroner før skatt. Hvem vet? Den nasjon, de selskap og borgere som er forberedt på dette vil bli vinnere. De andre vil bli tapere, mener Edman.

Endrer sosialdemokratiet

Kommisjonen mot oljeavhengighet ledes av statsminister Göran Persson. Blant de andre medlemmene er representanter fra skogbruket, landbruket, industrien og academia.

– Det er ingen politisk kommisjon, og det er veldig bra. Hvis vi får en ny regjering etter valget til høsten skal de ha tillit til forslagene og kunne gjennomføre dem, sier Edman. Han trives i samarbeidet med statsministeren.

– Persson forstår problemene og er interessert på det personlige plan. Han er dyktig og har kraft til å gjennomføre det han setter seg for mål.

Edman forsikrer at den offensive miljøpolitikken har grunnfestet støtte i det sosialdemokratiske partiet. Dessuten kan miljøpolitikken forenes med en av sosialdemokratiets grunnpillarer, målet om å skape arbeidsplasser.

– Den veksten vi har sett i vesten de siste årene har skjedd uten at nye jobber er skapt. Dette området er imidlertid så utviklet at vi har store muligheter, sier Edman, og nevner samtidig muligheten for eksport av teknikk og kunnskap til andre land.

Endret mentalitet

Da Göran Persson overtok statsministerjobben i 1996 hentet han blant annet inn Edman for å jobbe med bærekraftig utvikling. Opp kom ideen om et investeringsprogram for lokale miljøtiltak – i kortform døpt «LIP». Og selv om landet befant seg i trange økonomiske tider klarte Persson å sette av 6,2 milliarder kroner til programmet hvor kommunene kunne få dekket deler av kostnadene til miljøinvesteringer.

Resultatet ble en massiv kunnskaps-spredning om bærekraftig utvikling. Lokalpolitikere lærte hva bærekraftig utvikling var og hvordan de kunne gjøre noe med problemene.

– I alle kommuner diskuterte de bærekraftig utvikling. Det bidro til endret mentalitet, høyere bevissthet og faktisk miljøforbedring, oppsummerer Edman og kan støtte seg til høye karakterer fra en uavhengig evaluering.

Biffen og bilen

Tre år etter at LIP ble avsluttet la Edman i fjor frem en svensk offentlig utredning under tittelen *Bilen, biffen, bostaden*. Her presenteres en rekke ulike forslag for mer miljøvennlig forbruk, hvorav flere kan oppsummeres med slagordet «kjøp og spis svensk».

– Jeg begynner det kapittelet med å skrive at jeg ikke er proteksjonist og har tro på handel med mat. Å spise solidarisk og samtidig støtte svensk jordbruk – går det i hop? Svaret er kort: Ja.

– Om jeg kjøper en pampasbiff fra Argentina støtter jeg ingen fattig bonde, men en storbonde. Derimot vil jeg øke vårt kjøp av rettferdighetsmerkede varer som vi ikke kan produsere selv, for eks-

I alle kommuner diskuterte de bærekraftig utvikling. Det bidro til endret mentalitet, høyere bevissthet og faktisk miljøforbedring,

empel kaffe, te, bananer, krydder, tropiske frukter.

– For basismat – mat som man trenger hver dag – synes jeg ikke det er bærekraftig at importen øker, når det finnes bønder som er klare til å produsere dette her.

Og mens Sverige snart importerer halvparten av alt kjøtt, gror gamle beitemarker igjen. Vanskeligere produksjonsforhold enn konkurrentene og billig transport gjør at kjøttproduksjonen sakter akterut.

Svensk pampasbiff

– Vi må ta bort byråkratiske, unødvendige kostnader. Samtidig har landbruket selv en stor utfordring i å effektivisere sin produksjon, kanskje ved sambruk av maskiner og dyreproduksjon der flere bønder går sammen. Mindre kraftfôr og mer beite. Kanskje også andre raser som

kan gå ute mer. Da kan man presse kostnadene, sier Edman.

I Bohuslän har Edman vært med på å dra i gang Sveriges alternativ til pampasbiffen. 75 bønder produserer nå kaprifolkjøtt etter tre hovedprinsipper: kunden skal vite hvor kjøttet er produsert, at det er økologisk og at dyrene beiter i åpent landskap. Til gjengjeld gir kjøttet 10–20 prosent høyere pris.

– Det trengs langt mer kjøtt, etter-spørselen er stor. Man bør starte flere regionale prosjekter, konstaterer Edman fornøyd.

Lastebilene må punge ut

Regjeringen har fulgt opp flere av forslagene fra *Bilen, biffen, bostaden*. Blant annet skal en fjerdedel av maten offentlig sektor kjøper innen 2010 være økologisk. Alternativen drivstoff får skattelette, det samme gjør biler, busser og lastebiler med mer miljøvennlige motorer. Og med et flertall i Riksdagen bak seg utreder regjeringen nå en kilometeravgift for tunge lastebiler og tar sikte på å legge et forslag frem våren 2007.

– Prinsippet er enkelt: For hver kilometer din lastebil kjører, må du betale en avgift. Den settes etter hvor effektiv motor din lastebil har. Da har man ikke råd til å kjøre en kilometer lenger enn man må, eller å kjøre med halvfull bil. Klarer konkurrenten å drive mer effektivt enn deg, får han alle jobbene.

Hvert døgn durer 1300 norske og svenske lastebiler på E6 forbi småbyen Ljungskile hvor Edman holder hus. De siste tre årene har trafikken økt voldsomt.

– Jeg våkner av og til og føler det som om jeg bor i en rundkjøring, sier Edman. Han håper en kilometeravgift vil bidra til å få lastebilene over på tog eller båt på deler av strekningene.

Trivselskarriere

Ved siden av generalsekretærstillingen på halv tid skriver Edman på en ny bok. Referrollen ligger på hylla, men bare frem til kommisjonen presenterer sin konklusjon i juni. Forfatteren forklarer evenen til å være både medspiller og kritiker blant annet med sin egen manglende karrieretørst i partiet. – Jeg har en trivselskarriere, fastslår Edman med et bredt smil.

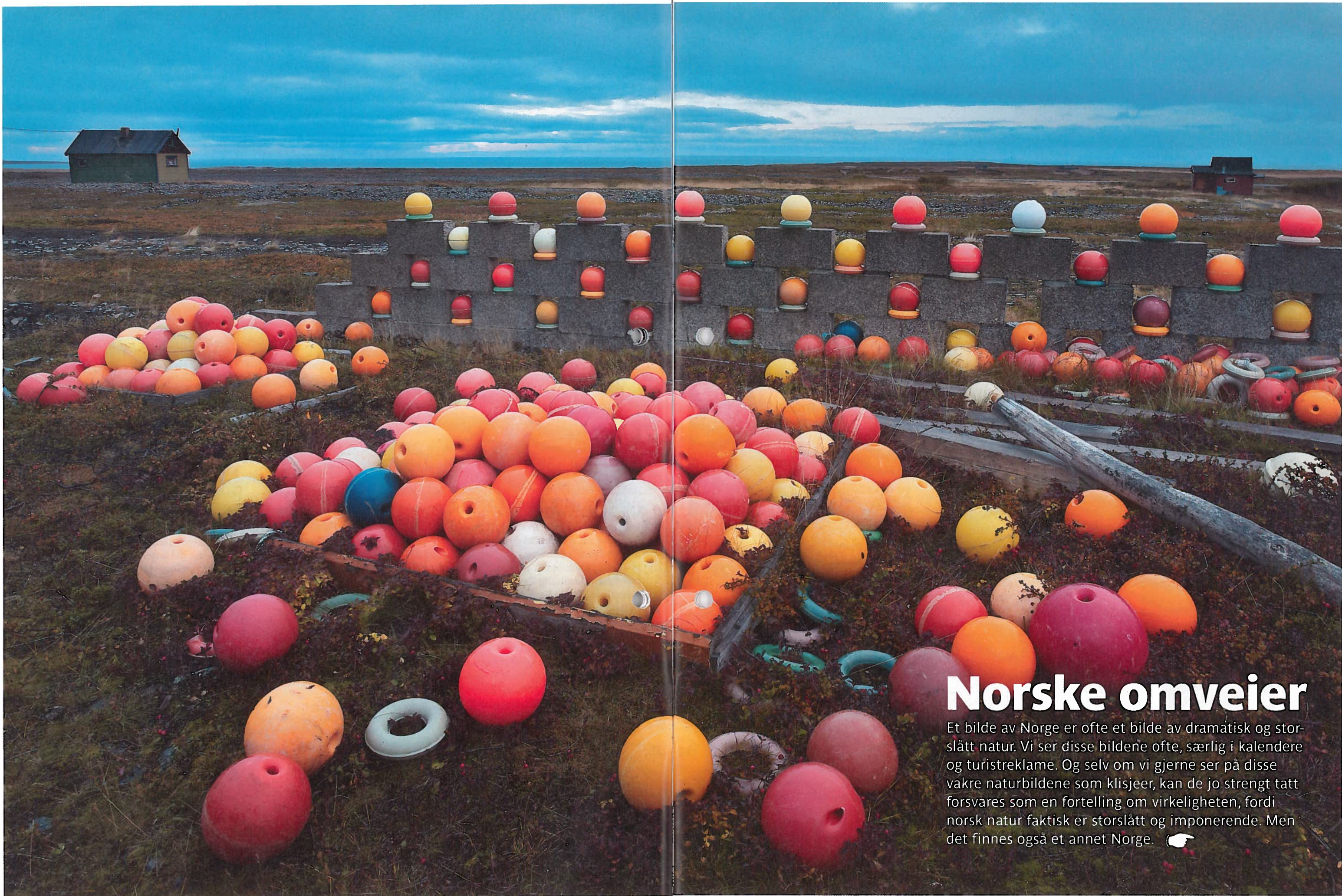
■ Audun Garberg

Bilen, biffen, bostaden

Et lite utvalg av Stefan Edmans forslag til et mer bærekraftig forbruk:

- Satse på svensk oksekjøtt
- Lov om merking av matvarers opphav
- Minst 25 prosent økologisk mat i offentlig sektor
- Halv moms på rettferdighetsmerkede matvarer
- Bærekraftig forbruk som del av hjemme- og konsumentkunnskapen på grunnskole og videregående
- Bilskatter justert etter bensinforbruk
- Premiering av de som vraker tre til ti år gamle biler
- støtte til bildeleringer
- Ingen faste deler i el-prisen, kun betaling per kWh forbrukt
- Produkter merkes med livssyklus-kostnad (innkjøpspris og driftspris fordelt på levetid)

Kilde: *Bilen, biffen, bostaden. Hållbara laster – smartare konsumtion*. SOU 2005:51

Norske omveier

Et bilde av Norge er ofte et bilde av dramatisk og stor-slått natur. Vi ser disse bildene ofte, særlig i kalendere og turistreklame. Og selv om vi gjerne ser på disse vakre naturbildene som klisjeer, kan de jo strengt tatt forsvares som en fortelling om virkeligheten, fordi norsk natur faktisk er storslått og imponerende. Men det finnes også et annet Norge. 🐾

Hadseløya | Nordland

Tekst og foto: Bård Løken

Skurdal | Buskerud

Jeg lagde for en del år siden en bok om Oslomarka sammen med forfatteren Lars Saabye Christensen. Lars fortalte da vi hadde utgitt boka at han hadde lyst til å lage en bok om Norge, en slags landeveis-blues som skildrer hvordan landet egentlig fortoner seg for en som er på rundreise. Han inviterte meg til å bli med på prosjektet. Jeg takket ja, og ti år senere følte jeg at jeg kunne parkere bilen. Ikke det at jeg kjørte i ti år rundt i Norge på leting etter landets sjel, for jeg brukte en god del år på å tenke på hva og hvordan min egen opplevelse av Norge egentlig fortoner seg. Hva

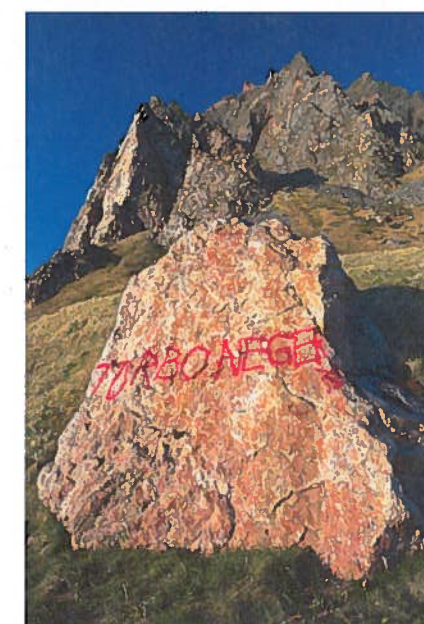
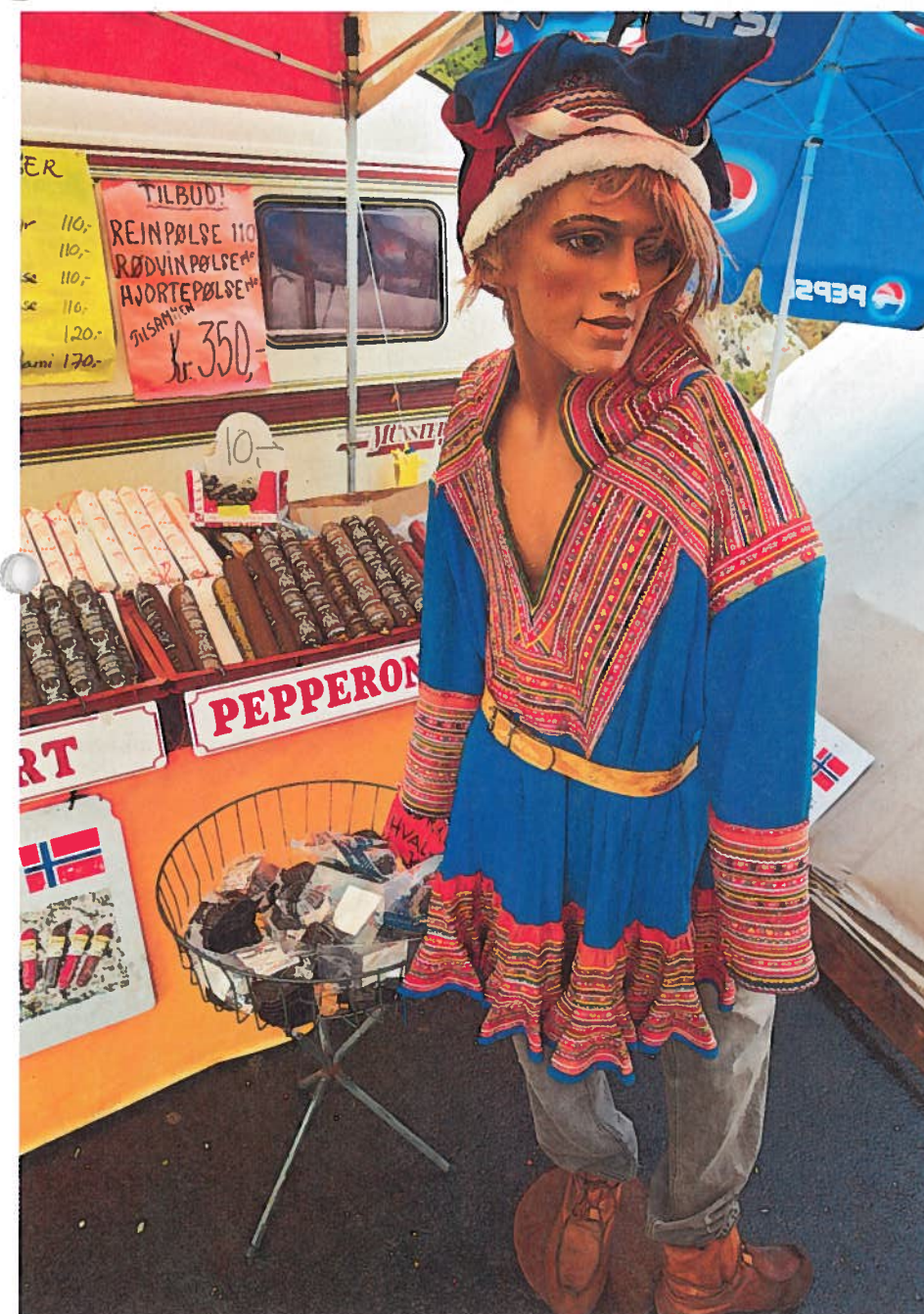
er det egentlig jeg har sett og opplevd som kunne gi næring til dette prosjektet?

Det tok lang tid før bildene jeg tok ble slik jeg ville. Veien til å ta egne, eller det som gjerne kalles personlige bilder, er ofte veldig forutsigbar. Man ender med et resultat som absolutt ikke er bygget omkring ens egne opplevelser. Vi lærer opp til å lære av andre, den enkleste løsningen er å gå i andres fotspor. Det kan faktisk være vanskelig nok. Jeg har nok en gang erfart at det tar tid å gjennomføre et fotoprojekt, og at det fortsatt er slik at jeg oftest lykkes med bildene når jeg

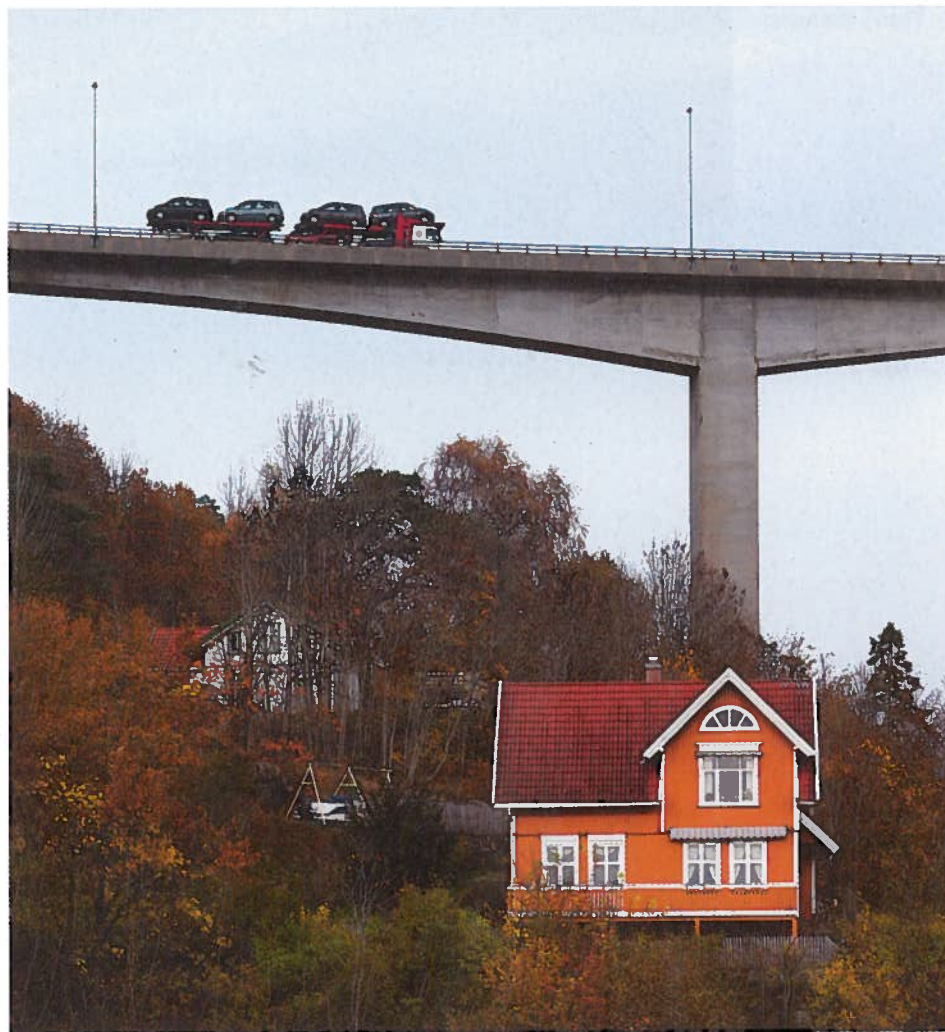
Tinn | Telemark

Aukelldgrend | Telemark

Andøya | Nordland

Langangen | Telemark

Leka | Nord-Trøndelag

Vadsø | Finnmark

Reine | Nordland

finner den korteste veien mellom opplevelse og fotografi.

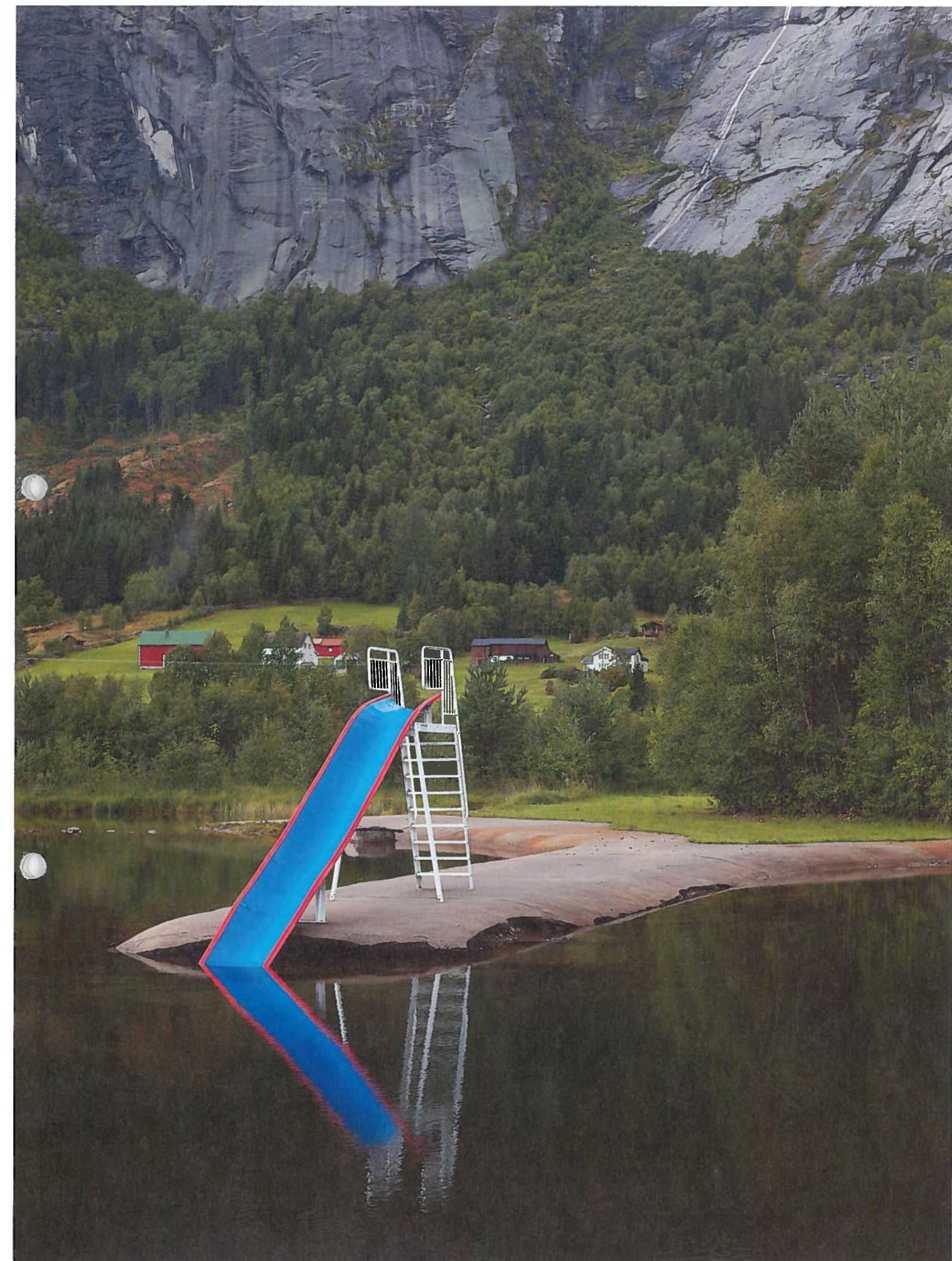
Jeg endte med å fotografere det som jeg hadde mest lyst til å fotografere. Jeg gikk på skattejakt, og jeg var bare ute etter å bli fascinert. Det finnes virkelighet overalt, den norske virkeligheten finnes ikke bare på Nordkapp eller i Vigelandsparken. Den finnes også i Ørje eller i Varanger. Når jeg har fotografert har jeg reist rundt på måfå. Jeg har forsøkt å se og oppleve Norge på en måte som jeg ikke har gjort tidligere. Fotograferingen har vært en god unnskyldning for å komme opplevelsene enda nærmere.

Mange av dem som jeg har møtt underveis har utvilsomt stilt seg undrende til hva jeg har holdt på med. Hvorfor har jeg interessert meg for deres hage, naboens vedstabel eller bygdas gatekjøkken? Vi

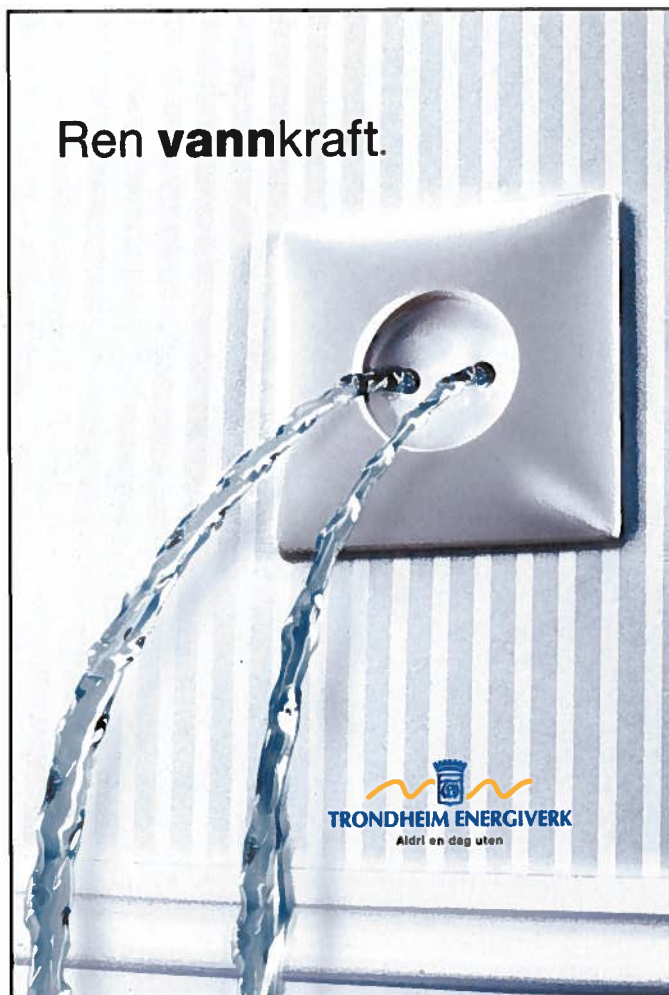
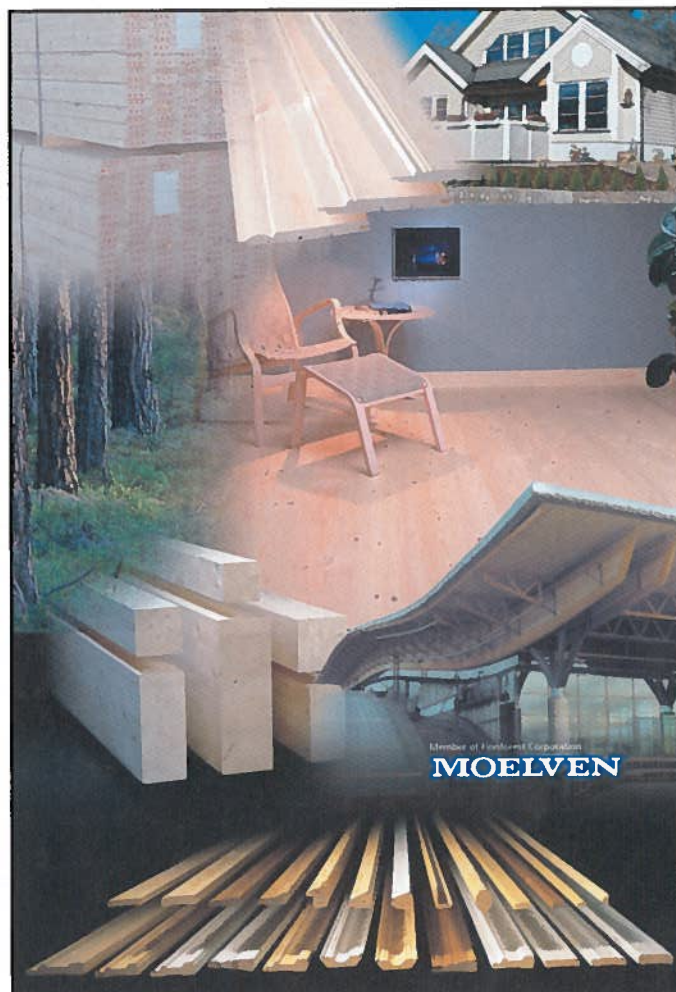
mennesker blir raskt blinde for vårt eget nærmiljø, vi tar det lett som en selvfølgelighet. Det er mange kvaliteter i våre omgivelser som vi glemmer å sette pris på. Noen av disse kvalitetene har jeg forsøkt å formidle i boka, sammen med min egen opplevelseslyst, humor og tilhørighet.

Begrepet omvei vokste under årene fram som en hedersbetegnelse. Ikke som en betegnelse på en vei som er smal og ikke fører en til målet så raskt som mulig. Men som en betegnelse på det som fører fram til opplevelser, til det som gir sansene næring. For eksempel når du tar ett skritt fram, ett tilbake, eller når du står helt stille. ■

Bård Løken utga i fjor boka *Norske omveier* – i blues og bilder i samarbeid med forfatteren Lars Saabye Christensen.

Valle i Setesdal | Aust-Agder

I korthet

Klimaendringer uten sidestykke

Klimaendringene har en skala kloden ikke har sett maken til på minst 20 000 år, skriver FNs klimapanel i utkastet til sin nye hovedrapport.

Konsentrasjonen av drivhusgasser i atmosfæren er nå den høyeste på minst 650 000 år, slår klimapanelet fast. Avhengig av hvor store utslippene blir fremover antar klimapanelet at temperaturen i 2100 har steget med mellom 1,5 og 5,8 grader, inkludert såkalte tilbakekoblingsmekanismer.

Selv om man hadde klart å stabilisere konsentrasjonen av drivhusgasser i atmosfæren på dagens nivå vil temperaturen

likevel stige med 0,1 grad hvert tiår i lang tid fremover, i hovedsak fordi havene reagerer tregt på endringer.

Generelt vil det bli mer nedbør i våte regioner og mindre i tørre, noe klimapanelet kan si med større sikkerhet i dag enn da panelets forrige hovedrapport ble framlagt.

Utkastet til rapport slår også fast at golfstrømmen kan bli svekket med opptil 60 prosent frem til 2100. Likevel vil temperaturene over hav og land i Europa stige på grunn av drivhuseffekten. Ingen av modellene viser en brå stans i golfstrømmen i dette århundret.

Utkastet til ny hovedrapport fra FNs

klimapanel er nå sendt ut på høring, og den endelige rapporten skal legges frem neste år.

Et forlatt skip i det som tidligere var Aralsjøen.

Aralsjøen fylles opp

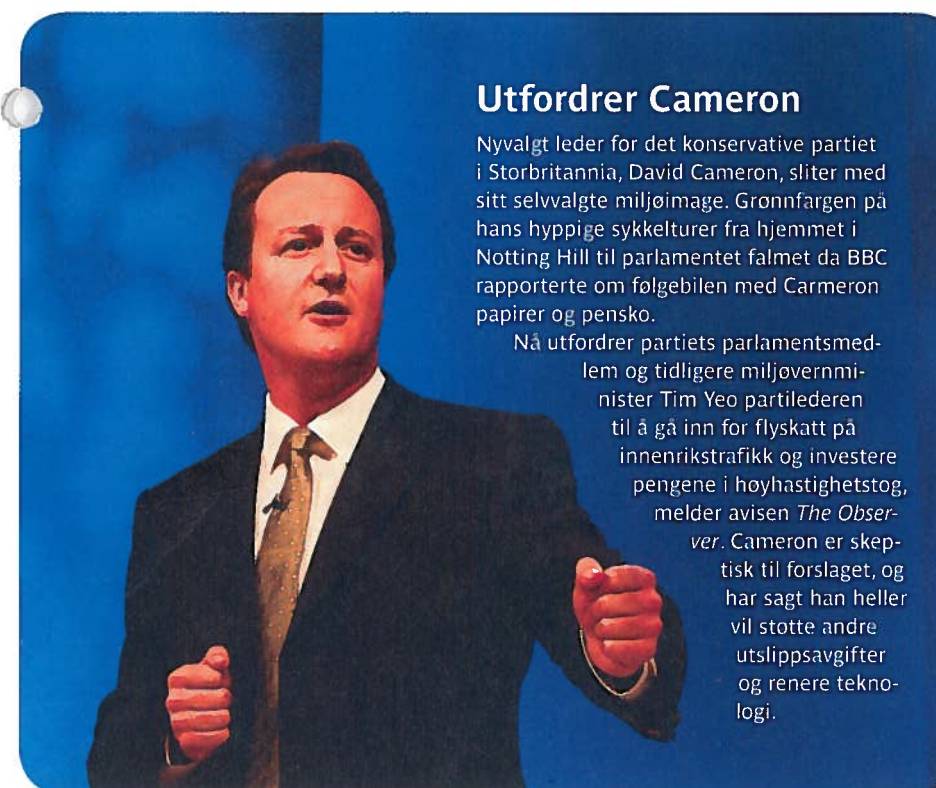
Aralsjøen kan være i ferd med å returnere til størrelsen den hadde i sine glansdager. Før 1960 var Aral den fjerde største innsjøen i verden. Massive vanningsprosjekter i det tidligere Sovjetunionen drenerte sjøen til en femtedel av sitt opprinnelige volum.

Nå har et Verdensbank-støttet prosjekt bidratt til å øke vannstrømmen inn i Aral. I fjor ble Kok-Aral-dammen bygd mellom den nordlige og sørlige del av sjøen. Siden det har den nordlige Aralsjøen økt med en tredjedel, skriver *New Scientist*. Dermed har også saltinnholdet i sjøen sunket og biodiversiteten økt.

Gjerder reinsdyrene ute

Hammerfest er lei av reinsdyr som vandrer rundt i bygatene. Nå bygger byen et 20 kilometer langt gjerde for å holde dyrene ute.

– Å ha reisdyr vandrende rundt høres eksotisk ut, men det er det ikke for de som lever her, sier ordfører Alf Jakobsen til nyhetsbyrået Reuters.

Utfordrer Cameron

Nyvalgt leder for det konservative partiet i Storbritannia, David Cameron, sliter med sitt selvvalgte miljøimage. Grønnfargen på hans hyppige sykkelturet fra hjemmet i Notting Hill til parlamentet falmet da BBC rapporterte om følgebilen med Carmeron papirer og pensko.

Nå utfordrer partiets parlamentsmedlem og tidligere miljøvernminister Tim Yeo partilederen til å gå inn for flyskatt på innenrikstrafikk og investere pengene i høyhastighetstog, melder avisen *The Observer*. Cameron er skeptisk til forslaget, og har sagt han heller vil støtte andre utslippsavgifter og renere teknologi.

Miljøanalyser

Bioforsk lab (tidligere Jordforsk Lab og Pesticidlaboratoriet) tilbyr miljørelaterte analyser for både privat og offentlig sektor. Laboratoriet er akkreditert for analyse av en rekke miljø parametre som; kjemiske analyser av forurensset grunn, avløps- og drikkevann, slam, kompost mm. Bioforsk Lab kan tilby en rekke analyse parametre og komplette analysepakker knyttet til gjeldene forskrifter og direktiver. For mer informasjon ta kontakt.

Bioforsk lab, Frederik A. Dahlsvei 12, 1432 Ås
Tlf 64 94 81 43 • E-post: lab@bioforsk.no

Nytt hydrogensenter

Neste år vil hydrogensenteret Hytrec åpne dørene på Tyholt i Trondheim. Senteret skal teste ut løsninger for produksjon og bruk av hydrogen. I tillegg til et anlegg som skal produsere hydrogen på to forskjellige måter, vil Hytrec inneholde et besøksenter der folk kan lære mer om hydrogen som energibærer.

Mediavinden snur

Toneangivende media i USA endrer sin vinkling på global oppvarming. «Vær bekymret. Vær svært bekymret» skrev Time på førstesiden av sin utgave 3. april. På ABC News vinklet en serie på den overveldende vitenskapelige enigheten på området, og hvordan en håndfull skeptikere støttet av olje- og kullindustrien, samt Det hvite hus forsøker å skape inntrykk av uenighet.

Smeltende isfjell og stadig sterkere vitenskapelige bevis ser ut til å ha fått mange journalister og redaktører til å forlate tendensen til å fremstille klimaendringer som en omdiskutert teori, mener Worldwatch institute. En meningsmåling viser at også gjennomsnittssamerikaneren har blitt mer bekymret. 85 prosent svarer at klimaendringer sannsynligvis er i gang, mens 49 prosent sier dette er et svært eller ekstremt viktig spørsmål.

Fall for miljøstudier

Etter innføring av krav om realfag har en rekke natur- og miljøstudier ved landets høyskoler og universitet opplevd dramatisk fall i antall søknader. 24 søkere hadde i 2002 naturforvaltningsstudiet på Høgskolen i Nord-Trøndelag som førstevalg. I år har tallet sunket til tre.

– Målet med realfagskravet var å få bedre kvalifiserte søkere, men resultatet er at vi ikke har søkere i det hele tatt, sier studiesjef Morten Stene ved Høgskolen i Nord-Trøndelag til Miljøjournalen.

NORSK POLARINSTITUTT
Polarmiljøseneteret, 9296 Tromsø
Tel. 77 75 05 00, Fax 77 75 05 01

Norsk Polarinstitutt

utgir vitenskapelige og populærvitenskapelige tidsskrifter, bøker og kart fra polarområdene.
Be om salgsbrosjyre.
sales@npolar.no, www.npolar.no

Design: J. Røisland Norsk Polarinstitutt

Denne lille Windflower-møllen forsyner Turnerhytten i bergensfjellene med strøm i kombinasjon med et solcellepanel.

De små vindmøllene kommer

I Storbritannia er små vindmøller i vinden. Nå vil det skotske firmaet Windsave inn på det nordiske markedet med husstandsmøller til montering på taket, også i urbane strøk. Effekten av de små vindmøllene er imidlertid omdiskutert.

Det blåser en vind av vindkraftentusiasme over Storbritannia. Mer enn 7000 husstander har fått tilskudd til å montere små vindmøller på taket eller i bakgården. Den britiske regjeringen har et omfattende tilskuddsprogram for husstander som vil installere vindmøller, solceller, varmepumper og lignende fornybare energikilder. David Cameron, lederen for det engelske konservative partiet, er blant dem som har søkt. Han har både plassert vindmølle og solcellepanel på taket i sitt viktorianske hjem i Kensington. Cameron var nylig i Oslo, hvor han fortalte at hans parti vil arbeide for en ny grønn teknologisk revolusjon i Storbritannia.

Oppmerksomheten rundt grønn energi har fått rekke selskaper til å markedsføre rimelige modeller, som de hevder kan redusere strømregningen med opptil 50 prosent. Enkelte selskaper påstår at vindmøllene kan eliminere strømregningen fullstendig og skaffe eieren inntekter att-påtil. Men de forteller bare halve sannheten. *Natur & miljø* har snakket med vindkrafteksperter som forteller resten.

Passer ikke i tettbygde strøk

– Det er ikke tvil om at små husstandsmøller er økologisk og økonomisk gunstig for eieren og samfunnet. En avgjørende betingelse er at møllen blir satt opp

i et fritt, åpent område med mye vind, sier Claus Nybroe, vindmøllearkitekt i det danske selskapet Windmission.

Han advarer mot selskaper som reklamerer med bilder av vindmøller på hus i tettbygde strøk.

– Opportunistisk og uprofesjonelt non-sens. Det er ikke mye vindenergi å hente i bybebyggelse, sier Nybroe.

For forblåste områder

Hugh Pigott i Scraig Wind Energy i Skottland er langt på vei enig med Nybroe. Han har arbeidet med vindmøller i en årrekke og holder blant annet selvsbyggerkurs for folk som vil bygge sin egen vindmølle.

– Hvis det er usedvanlig mye vind i området, er vindenergi et opplagt valg. Det er også en gunstig løsning på steder uten strømmnett. Er det ikke mer enn midtels mye vind, er små vindmøller trolig bortkastet. Folk må gjerne sette opp en vindmølle hvis de har lyst, men de vil ikke spare penger med mindre stedet de bor virkelig er forblåst, sier Pigott.

Teknologi i rivende utvikling

Små vindmøller er ingen ny oppfinnelse, og det finnes en rekke modeller på markedet. I Storbritannia koster systemer opptil 1 kilowatt (kW) 3000 pund ferdig instal-

lert. Større systemer på 1,5 til 6 kW koster mellom 4000 og 18 000 pund. Windsave, som nå vil inn på det nordiske markedet, opererer med priser helt ned til 1500 pund, eller under 20 000 kroner. Selskapet hevder at deres Windsave 1000-system på 1 kW kan produsere opptil 3200 kilowattimer i året.

Mye tyder på at prisen vil bli presset ytterligere nedover i takt med en voksende etterspørsel verden over. Under en konferanse i The Building Research Establishment i Watford i fjor ble det presentert flere vindmøller til under 1000 pund, beregnet på det urbane markedet, ifølge avisen The Guardian.

I Kina og Japan produseres små vindmøller i stor skala. Vindmøllene er ikke avhengig av et stort batterilager, slik som solceller, og kan derfor være et bedre alternativ. I Kina har de gatebelysning som drives av vindmøller i kombinasjon med solceller.

Lite utbredt i Norge

I Norge snakkes det først og fremst om store vindmølleparker. Her til lands brukes små vindmøller mest på hytter og steder som ikke er tilknyttet strømledningsnett. Selskapet Solvind utenfor Stavanger selger vindmøller på 900 watt fra 16 000 kroner.

– Dette er vindmøller som egner seg best til hyttebruk, der du ikke har andre strømkilder. Man skal likevel ikke se bort fra at små vindmøller kan være et godt alternativ i boliger på steder med mye og stabil vind, sier Jan Thiessen i Solvind.

Strøm til Turnerhytten

Bergen Turnforening har gode erfaringer med vindmøller. Siden 1988 har en minimølle levert strøm til Turnerhytten i bergensfjellene. Hytta ligger ved Ulriken og er et populært turmål for folk i Vestlandets hovedstad. De ti siste årene har en 640 watt Windflower sørget for lys om kveldene i den 230 kvadratmeter store bygningen.

– Vi har vært veldig godt fornøyd med vindmøllen, men kunne tenkt oss en større, for den leverer ikke så mye strøm som vi trenger, sier Ove Kobbeltvedt i Bergen Turnforening.

Han forteller at vindmøllen gjennomsnittlig produserer 240 watt. I år har turnforeningen gått til innkjøp av solcellepanel for å øke kapasiteten.

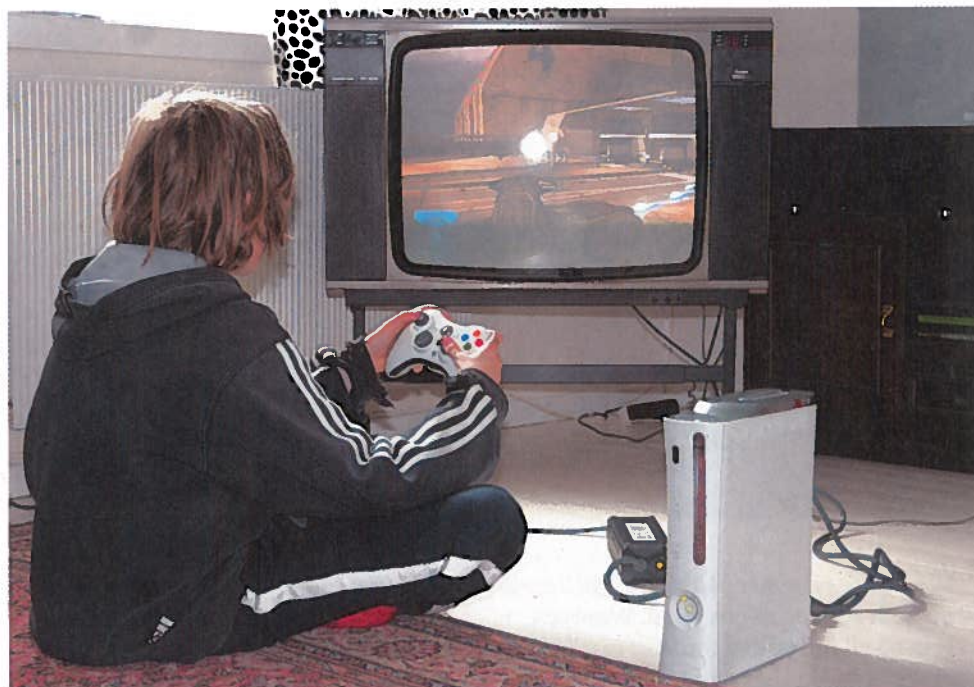
– I løpet av et halvt år har solcellene levert mer strøm enn vindmøllen. Ulempen er at panelet ikke produserer på dager uten sol. Derfor er kombinasjonen av vindmølle og solceller en god løsning, sier Kobbeltvedt. ■ Tor Bjarne Christensen

Foto: Ove Kobbeltvedt

Ta strømtylene

De blir stadig flere, større og kraftigere. De stjeler strøm hele døgnet, også når de ikke er i bruk. Elektroniske apparater, tv-skjermer, klokker og ulike hvile-funksjoner tapper strøm fra nettet. Samlet bruker min hvilende elektronikk mer strøm enn gjennomsnittsforbrukeren i mange av verdens fattigste land.

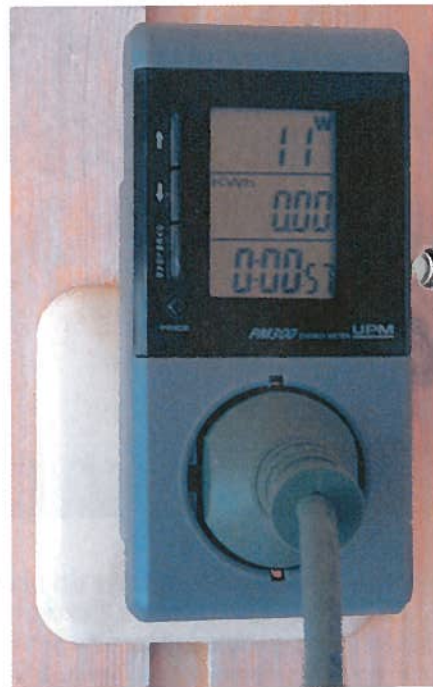
X-box360 er Microsofts nye spillmaskin. Bra grafikk, men strømforbruket er mer en doblet fra forrige generasjon. Og i hvileposisjon er forbruket ti ganger for høyt.

■ DVD-spilleren vil i løpet av sin livstid ha brukt mer strøm på å stå i hvileposisjon, klar til å reagere på signaler fra fjernkontrollen, enn på å vise filmer. I bruk trekker spilleren 30 W. I hvileposisjon reduseres forbruket, men ikke mer enn til 8 W. Over ti år blir det 700 kWh helt bortkastet. Siden vi fyller husene med et titalls tilsvarende elektroniske dingser, stjeler disse strømtylene fort 300 – 700 kWh i året. Den energibesparende teknologien fins, men mange produsenter vil ikke bruke noen tiere ekstra på å minimalisere strømforbruket i hvileposisjon. For de som har gått i fella og fått en strømtyv i huset, er eneste mulighet å slå apparatene helt av. Eller trekke ut kontakten, som er eneste mulighet for å få min DVD-spiller til å slutte å snylte strøm. Noen produsenter har tatt ansvar. Finlux tv er et eksempel, med et forbruk i hvileposisjon på 0,2 W. Mange andre bruker fem til 50 ganger mer.

Nye apparater er ofte mer energieffektive enn de gamle, men ikke alltid. Teknologi og ytelse avgjør. Skifter du ut din gamle tv med en LCD-tv i samme størrelse, halveres energiforbruket. Velger du derimot en plasmaskjerm er det ingen gevinst. Er plasmaskjermen, som den ofte er, dobbelt så stor, vil energiforbruket øke proporsjonalt.

Liste over målt forbruk på utstyr i hvileposisjon:

- PC med høyttalere: 15 W
- X-box: 11 W
- Skanner: 11 W
- Stereoanlegg: 9 W
- DVD-spiller: 8 W
- Modem/trådløst nettverk: 8 W
- TV: 5 W
- Oppvaskmaskin: 6 W

Med en enkel energimåler kan du avsløre strømtylene.

Microsofts nye spillmaskin har kanskje bra grafikk, men er energimessig en versting. Strømforbruket har økt med over 10 prosent i forhold til den gamle x-boksen og bruker nå opp mot 200 W for å drive et spill. I hvilemodus stjeler den 11 W, minst ti ganger mer enn nødvendig! Energi-bevisste familier bør droppe Micro softs X-box 360 og vente for å se om Playstation eller Gamecube gjør det bedre med sine oppgraderinger som kommer snart.

For et par hundrelapper kan du skaffe deg en energimåler som plasseres mellom støpselet og apparatet. Da kan du se hvilken effekt som belastes i øyeblikket og måle strømforbruket over tid. Spør etter forbruket i hvileposisjon neste gang du kjøper elektronikk. Ikke aksepter et forbruk over 1 W! Best av alt, slå helt av eller trekk ut kontakten. En viktig bonus til deg som gjør det er betydelig reduksjon i brannfaren. ■ Dag A. Høystad, tekst og foto

Nytt aktivitetsblad for hele familien

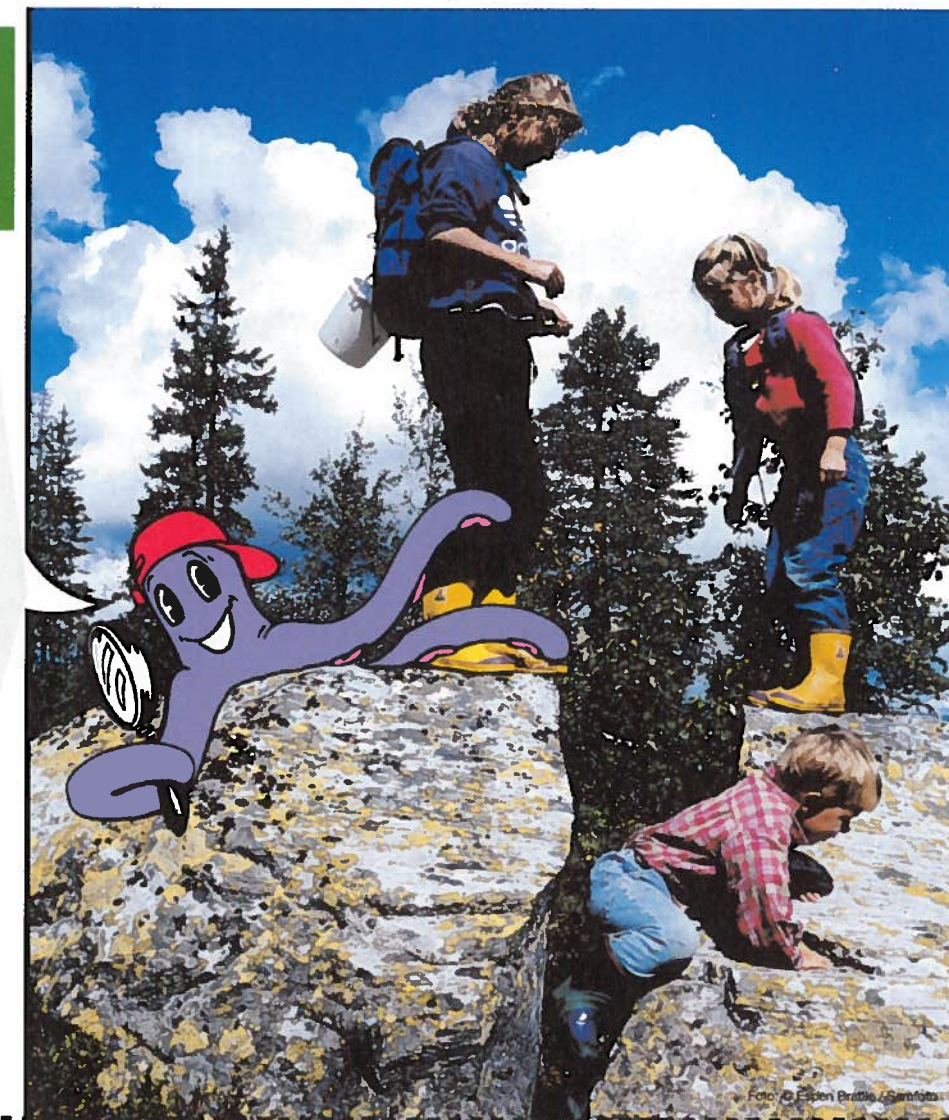
I midtsiden finner du "Små og store føtter", et nytt aktivitetsblad for familiemedlemmer. Her vil du finne reportasjer, artikler om aktuelle temaer, tips til naturaktiviteter for hele familien, fotokonkurranse og oppgaver for barna. Bladet vil komme ut to ganger i året.

Familiemedlemskap i Norges Naturvernforbund (kr 420,-/ 200,-) gir ett barn medlemskap i Blekkulfs Miljødetektiver -uten tillegg i prisen. Har du flere barn kan de tegnes som søskenmedlemmer i Blekkulf, til 145,- pr person. Opprett familiemedlemskap i å benytte kupongen under.

Som familiemedlem gir du naturgleden og engasjementet videre til barna.

Naturopplevelser gir røde kinn, trette ben - og sunne barn

NORGES
NATURVERNFORBUND
FRIENDS OF THE EARTH NORWAY

- ☐ Vi ønsker å tegne familiemedlemskap i Norges Naturvernforbund, og samtidig gi et barn medlemskap i Blekkulfs Miljødetektiver (kr 420,-)
- ☐ Vi ønsker å tegne student-/ pensjonistfamiliemedlemskap i Norges Naturvernforbund, og samtidig gi et barn medlemskap i Blekkulfs Miljødetektiver (kr 200,-)
- ☐ Vi vil samtidig tegne ytterligere barn som søskenmedlemmer i Blekkulfs Miljødetektiver (kr 145,- per person)
- ☐ Vil bli medlem
- ☐ Hovedmedlem i Norges Naturvernforbund (350 kr/år)
- ☐ Student-/ pensjonistmedlem i Norges Naturvernforbund (175 kr/år)
- ☐ Medlem i Blekkulfs Miljødetektiver (245 kr/år)
- ☐ Send meg informasjon om AvtaleGiro

Oppgi navn og fødselsdato for alle personer medlemskapet skal omfatte. Skriv navn på betaler først. Sett kryss foran navnet til personer som skal tegnes som Blekkulf-medlem.

BETALERS FORNAVN:		BETALERS ETTERNAVN:		FØDSELSDATO:
☐	FORNAVN:	☐	ETTERNAVN:	FØDSELSDATO:
☐	FORNAVN:	☐	ETTERNAVN:	FØDSELSDATO:
☐	FORNAVN:	☐	ETTERNAVN:	FØDSELSDATO:
☐	FORNAVN:	☐	ETTERNAVN:	FØDSELSDATO:
ADRESSE:				
POSTNUMMER:		POSTSTED:		
E-POSTADRESSE:		TELFONNUMMER:		
EVT. MEDLEMSNR:		UNDERSKRIFT:		DATO:
VERVET AV (NAVN, ADRESSE, MEDLEMSNUMMER FOR PERSON/LAG SOM HAR VERVET):				

Adressaten betaler for sending i Norge

Distribueres av Posten Norge

Norges
Naturvernforbund
Svarsending 0362
0090 Oslo

Sakte svømmer grønlandshvalen nordover når våren kommer. Verdens nest største dyr trives best i kalde farvann og følger pakkisen nordover når temperaturen stiger. Livet i isvannet er kanskje årsaken til at grønlandshvalen er det lengstlevende dyret på jorda. De siste årene er det funnet dyr som kan ha vært over 200 år gamle. Det betyr at det kan finnes levende grønlandshval som var godt voksen da eidsvollsmennene samlet seg for å skrive Norges grunnlov. Nå er det ingen som vet hvor mange hvaler spitsbergenbestanden teller. Det er trolig bare noen titalls, kanskje hundre, eksemplarer igjen av arten, som står som direkte truet på den norske rødlisten.

Begynnelsen på slutten

Willem Barents gjenopptagelse av Svalbard og Spitsbergen i 1596 var skjevesvanger for grønlandshvalen. På den tiden svømte tusenvis av grønlandshval i farvannene rundt øygruppen. De store sjøpattedyrene var så tallrike at de må betegnes som en karakterart for området. Forskerne regner med at bestanden da besto av mellom tretti og førti tusen individer. Det skulle ikke vare lenge. Allerede i 1611

kom hvalfangere, hovedsakelig fra Nederland, men også fra Danmark, England og Tyskland. Så tidlig som på 1630-tallet var hvalen begynt å bli sjeldnere i kystområdene. Hvalfangerne lot seg imidlertid ikke stoppe, men fulgte hvalene ut på storhavet mot Grønland.

The right whales

De enorme dyrene var et lett bytte, selv med datidens enkle fangstredskaper. Derfor ble de kalt retthvaler, eller «the right whales». Med sine opptil 100 tonn ga de god fortjeneste til fangstfolkene. Dessuten svømmer de sakte og flyter etter at de er døde, hvilket er en stor fordel når dyret er like tungt som en flokk fullvoksne elefanter.

Den massive overbeskatningen kunne ikke fortsette. På begynnelsen av 1800-tallet var fangstfeltene ved Svalbard og på østsiden av Grønland så godt som tomme. I 1920 anså man grønlandshvalen som utryddet i området rundt Svalbard. Da hadde hvalfangere gjennom tre hundre år tatt livet av cirka 100 000 grønlandshval. Verdens nest største dyr ble fredet i

norske farvann i 1929, hundre år for sent til å redde en tallrik bestand.

Før fangsten startet var det trolig seksti tusen individer på verdensbasis. Nå regner forskerne med at det finnes mellom ti og femten tusen hvaler, fordelt på fem bestander. De fleste, rundt 10 000, lever i havområdene rundt Canada og Alaska. Her drives det fortsatt en omstridt hvalfangst, hvor inuitene får lov til å fange noen titalls dyr hvert år for å opprettholde sitt tradisjonelle levevis.

Fant 100 år gammel harpunspiss

I 1992 gjorde den kanadiske biologen Craig George en mildest talt overraskende oppdagelse. I spekket til en grønlandshval fant han en harpunspiss av stein. Han tok spissen med seg til historikere, som kunne fortelle at

slike harpuner ikke var brukt på hundre år. Nærmere undersøkelser viste at også andre hadde gjort lignende funn. Det gjorde ham ikke mindre nysgjerrig. George kom etter hvert i kontakt med biologen Jeffrey Bada, som har utviklet en helt spesiell metode å aldersbestemme dyr på. Når man skal finne ut hvor gammelt et dyr er, er det vanlig å bruke tennene. Problemet er at grønlandshvalen har barder. Bada har imidlertid funnet ut at han kan bestemme alderen ved å måle nedbrytningen av asparginsyre i øyne.

George sendte Bada en mengde hvaløyne, og resultatet var intet mindre enn en sensasjon. En hann viste seg å være 211 år gammel. Med en feilmargen på 16 prosent, betyr det at denne hvalen kan ha blitt mellom 177 og 245 år.

Sensasjonelle observasjoner

Etter vernevedtaket i 1929 gikk det mange tiår før grønlandshvalen ble sett igjen i norske farvann. De siste 25 årene er det bare gjort ti sikre observasjoner ved Svalbard. Det var derfor bare med et vagt håp om å se hval, at norske forskere i midten av april i år la ut på tokt fra Spitsbergen. Væpnet med

armbrøst og piler fulgte de i hvalfangerens kjølvann og lette i området mellom nordvesthjørnet av Spitsbergen og Grønland, det som ble kalt «The northern whaling ground». Målet var å ta hudprøver av det sjeldne dyret.

– Vi fulgte 80-graden vestover og så den første blåsten fra grønlandshval midtveis til Grønland, sier professor Øystein Wiig ved Naturhistorisk museum i Oslo til Svalbardposten. Han er prosjektleder for en studie der Universitetet i Oslo, Bergen Museum og Havforskningsinstituttet samarbeider for å få mer kunnskap om spitsbergenbestanden.

At de skulle få se tjue stykker, var langt mer enn ventet. I søknaden til Sysselmannen skriver Wiig at de vil anse observasjoner av mer enn ti hvaler som sensasjonelt.

Forskerne greide å ta hudprøver av sju hvaler ved hjelp av hule piler, som river med seg en bit av huden når de treffer dyret. Nå er Wiig og hans forskerkolleger tilbake for å analysere materialet. Det vil trolig gi svar på om hvalene er etterkommere etter bestanden som nesten ble utryddet, eller om det har vært innvandring fra andre bestander.

– Det er all grunn til å frykte for grønlandshvalens fremtid. Hvis menneskene

holder fingrene av fatet og ligger unna det nordlige Barentshavet, er det trolig mulig å holde liv i en liten bestand, sier Rasmus Hansson i WWF-Norge.

Han forteller at utryddelsen av grønlandshval trolig endret økosystemet i havområdene mellom Svalbard og Grønland.

– For å brødfø tusenvis av hvaler må det ha vært store mengder krill i havet før fangsten startet. Vi ser ikke så mye krill nå, dermed kan grunnlaget for en større bestand være borte, sier Hansson.

Han forteller at klimaendringene, i tillegg til menneskelig aktivitet, er den største trusselen dyret står overfor.

– Grønlandshvalen er en direkte istilknyttet hvalart. På samme måte som isbjørnen, vil den få store problemer hvis temperaturen fortsetter å stige, sier Hansson.

Han legger ikke skjul på sin fascinasjon for arten.

– Dette er et fullstendig eksepsjonelt dyr. Dyrene som ble observert i april kan være første eller andre generasjons etterkommere etter hvalene det ble drevet jakt etter på 1700- og 1800-tallet. Hvis vi lar dem være i fred, har de kanskje en mulighet til å overleve, sier Hansson.

■ Tor Bjarne Christensen

Ny serie

TRUEDE
ARTER
Grønlandshval

Eldgamle kjemper i norsk farvann

Nylige observerte norske forskere til sammen 20 grønlandshval ved Svalbard. Det gir nytt håp for ishavets eldgamle kjemper. Etter flere hundre år med fangst er spitsbergenbestanden verdens mest utrydningstruede hvalart.

– Turisme kan berge naturen

– Økoturisme er en av verdens raskest voksende næringer. Mange steder bidrar turismen til å opprettholde naturmangfoldet, sier lederen for den internasjonale økoturisme-foreningen (TIES), Martha Honey.

– I 2000 ble det estimert at økoturisme på verdensbasis omsatte for 950 milliarder norske kroner. Veksten var da på rundt 10 prosent årlig. Nær sagt alle land i verden arbeider med økoturisme, og i land som Costa Rica, Kenya og Tanzania er det sannsynligvis den viktigste næringsveien, sier Martha Honey.

Honey deltok på en konferanse i Oslo i regi av Grip og Innovasjon Norge om økoturisme i mai. Konferansen samlet både tilretteleggere, beslutningstakere og representanter for næringen, og skulle inspirere til utvikling av miljørettet næringsutvikling innen turistsektoren i Norge.

– Nye retninger innen økoturismen vokser stadig frem, som for eksempel gårdsturisme, «Slow Food»-bevegelsen og grønne overnattingssteder. 75 prosent av turistene synes det er viktig at deres reise ikke fører til miljøødeleggelser, og rundt en tredel av turistene er villige til å betale mer til selskaper som hjelper lokale områder og tar vare på naturen, sa Honey i sitt innlegg.

Ansvarlig turisme

Honey tar til orde for å se på økoturisme som et sett med prinsipper som reiselivet bør arbeide etter for å bli bærekraftig, heller enn som et isolert nisjeprodukt.

– Den internasjonale definisjonen på økoturisme som vi bruker, er at det dreier seg om «ansvarlig turisme til naturom-

råder, som fører til bevaring av miljøet og øker velferden for lokalbefolkningen». Turismen bidrar mange steder til å opprettholde naturmangfoldet. Økoturismen i deler av Afrika hjelper folk til å forstå at elefantene er mer verdt i live, enn prisen på en elfenbenstann.

Må arbeide med transport

Tidligere har økoturismen vært kritisert for å ikke ta miljøutfordringene ved transporten på alvor.

– De fleste er flinke til å tilby et miljøvennlig opphold, med miljøvennlige aktiviteter. Men de klarer ikke å forholde seg til den største miljøutfordringen globalt sett: Selve reisen, sa forsker Carlo Aall ved Vestlandsforskning til Miljøjournalen i fjor.

Honey er klar over de store miljøulempene flytrafikken har, og forteller at transporten er hovedsatsingsområdet til TIES i år.

– Vi har blant annet et prosjekt gående med å se på de ulike programmene der du kan betale frivillige CO₂-avgifter, for å minske klimaeffekten av flyreiser. Vi vil finne ut hvilke slike programmer som faktisk gir en effekt på klimaet. Vi oppfordrer turister til å bruke lokal transport der de kommer, og til å bruke tog og buss på kortere avstander, istedenfor fly. Samtidig må vi huske at å slutte med turisme ikke er noe godt alternativ. Det vil være et dødsstøt for mange lokale samfunn rundt

i verden, sier Honey.

Hun mener hver enkelt turist ikke kan løse problemene med utslipp fra transport, men at disse bør løses på høyere nivåer.

– Masseturismen en fare

– Veksten i flytrafikk og cruise-turisme er en potensiell fare for økoturismen. Jeg tror trenden med billige flyselskaper er en boble, som kommer til å forsvinne når oljeprisen fortsetter å øke, men mange destinasjoner som tidligere var ideelle for naturbasert, lokal turisme har allerede bygd store kjedehoteller i betong og cruiseskip-havner. De har tilrettelagt for masseturisme, med håp om at de også kan bevare økoturist-segmentet, sier Honey.

Hun mener det er vanskelig, spesielt for små destinasjoner, å satse både på masse- og økoturisme.

– Vi vet at økoturister legger igjen mye mer penger per person hos det lokale næringslivet, og dermed er med på å utvikle områder på en helt annen måte enn masseturismen, der man stort sett bor på hoteller og spiser på restauranter som er eid av store, multinasjonale selskaper. Verdiskapningen forsvinner bort fra reisemålet, og lokalsamfunnet sitter igjen med alle de negative sidene ved turismen, men få positive. Hvis økoturismen gjøres skikkelig, er det en overlegen form for ferie, både for turisten og lokalsamfunnet, sier Honey. ■ Kristian S. AAs

Vokser ut av nisjen

Økoturismen i Norge er i ferd med å bli voksen. Snart kommer offisielle retningslinjer fra GRIP og Innovasjon Norge.

Prosjektet som skal videreutvikle norsk økoturisme er godt i gang. GRIP er sekretariat for prosjektet, som ellers omfatter Innovasjon Norge og WWF Norge, og er støttet av Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Spent på kriteriene

– Vi utarbeider nå konkrete krav til norske økoturismebedrifter, slik at vi får klare kriterier for hva som er økoturisme, sier prosjektleder Lone Lamark i GRIP.

Den største sammenslutningen av bedrifter som arbeider med økoturisme-

relatert reiseliv i dag, er Norsk bygdeturisme og gardsmat (NBG). Over 500 bedrifter er medlemmer av sammenslutningen, som opplever sterk vekst i interessen for informasjon, både på internett og i trykt form.

– Våre medlemsbedrifter driver stort sett etter de prinsippene som det virker som GRIP og Innovasjon Norge vil fokusere på. Nå har de enda ikke kommet med kriteriene de vil sette, men jeg oppfatter absolutt at dette vil passe for mange av våre medlemsbedrifter, sier styreleder Tove Raastad Breien i NBG.

Hun har nå bedt om et møte med GRIP, for å bli enda bedre orientert om satsingen.

– Jeg tror det økte fokuset på økoturisme er kjempepositivt for vår næring.

Vi favner bredt, og omfatter mange segmenter, men alle arbeider lokalt og naturbasert, sier Breien.

Godkjenningsordning

Kravene skal kunne ut i en godkjenningsordning for norske økoturismetilbud. Det skal også etableres et norsk økoturismenettverk, oppfordres til produktutvikling og skapes kontakt mellom bedriftene og turistene, både i Norge og utenlands.

I tillegg til dette skal Norge være vertskap for en stor, internasjonal økoturismekonferanse neste år. Den internasjonale økoturisme foreningen TIES har valgt å legge sin første, verdensomspennende konferanse til Oslo.

– Det blir veldig spennende for oss å få arrangere en slik konferanse, sier Lamark.

Økoturisme ved fuglefjellet Runde i Møre og Romsdal. Båten kommer helt inntil fulgefjellet.

Billigst strøm i Norden

Norge har Nordens billigste strøm. Dette viser tall som NNV har samlet fra Norge, Sverige og Danmark. Både prisen til forbruker og avgiften er lavere i Norge enn i Sverige og Danmark. I 2004 betalte norske forbrukere 71,5 øre per kilowatttime, mens prisen i Sverige var 92,9 øre. I Danmark kostet en kilowatttime hele 1 krone og 67 øre.

Nå mener NNV at den norske strømagiften må heves noe, og midlene som kommer inn må brukes til å ta i bruk alternative energikilder til oppvarming.

– Vi har en varmekrise i Norge, ikke en kraftkrise, sier leder Lars Haltbrekken i NNV.

Ifølge NTB bruker nordmenn dobbelt så mye strøm per innbygger som svenskene, og fire ganger mer enn danskene.

Motorvei skviser bussen

Hordaland: NNV i Hordaland er redd for at en økning fra to til fire felt på den planlagte motorveien mellom Bergen og Os kan gi en stor overgang fra buss til bil på strekningen. I sine høringsuttalelser til Bergen kommune og Statens vegvesen sier NNV at bilene får en større konkurransefordel enn ved en tofelts vei. NNV krever isteden at to av feltene på den delen av søndre innfartsåre som ligger nærmest Bergen, og i dag har fire felt, reserveres for kollektivtrafikk. I tillegg ønsker de at utredningen skal ta for seg økningen i CO₂-utslipp fra biltrafikken som følge av høyere fartsgrense. De ønsker også billigere månedskort på bussene sørover fra Bergen. Et månedskort mellom Os og Bergen koster i dag 1050 kroner.

Fortsetter barmarkskampanje

Finnmark: NNV i Finnmark har politianmeldt Kautokeino og Vadsø kommune, og saksbehandlere derfra, for grov uforstand i tjenesten. Fylkesleder Dag Elgvin forteller at kommunene ikke har endret sin praksis når det gjelder å gi dispensasjoner for kjøring i utmark, selv om fylkesmannen gang på gang har slått fast at kommunen har gitt ulovlige dispensasjoner.

– Kommunene boikotter fylkesmannens vedtak. Vi har avdekket at dispensasjonspraksisen i kommunene Kautokeino, Vadsø, Nesseby, Tana og Karasjok stort sett er ulovlig, sier Elgvin.

Ordfører Klemet Erland Hætta i Kautokeino kaller anmeldelsen en heksejakt.

– Jeg er ikke overrasket. Dette er i tråd med Naturvernforbundets metoder. De klager og anmelder istedenfor å få til en dialog om problemet, sier han til Aftenposten.

I fjor klaget NNV i Finnmark inn 36 dispensasjoner for kjøring i terrenget på barmark. Av disse ble 34 realitetsbehandlet. NNV fikk medhold i 32 av disse sakene, samt delvis medhold i en.

Vil ha gruve i nasjonalpark

Sør-Trøndelag: Holtålen kommune arbeider for å få frigitt deler av Forollhogna nasjonalpark. De ønsker gruvedrift i utkanten av nasjonalparken. Store forekomster av kobber og sink gjør at kommunen ser et potensial for 40–50 arbeidsplasser i flere generasjoner fremover.

– Dette området ligger like ved utløpet til Hesja, som renner ut i Gaula. Vi ser hvordan tidligere gruvedrift i Holtålen forurenser i dag. Killingdal gruver ble lagt ned for rundt 20 år siden, men er en plage for Gaula den dag i dag, sier Roald Evensen i Naturvernforbundet i Holtålen til NRK.

Ingen gruveselskaper har så langt sagt seg interesserte i å drive forekomstene i nasjonalparken.

Stopper sykkeforsøk

Siden i fjor sommer har prester i Bjørgvin bispedømme vært med på et forsøksprosjekt der de har fått refundert fire kroner for hver kilometer de har syklet i tjenesten. Dette gjør at det har vært mer lønnsomt å sykle enn å kjøre bil, og har ført til at tjenestesyklingen blant prester i Bjørgvin har blitt seksdoblet. Nå er forsøksprosjektet stoppet av Fornyingsdepartementet, og prestene er tilbake på statens regulativ: En krone kilometeren for sykling, men ingen refusjon for de første fem kilometerne. Naturvernforbundet har vært svært positive til forsøksordningen, og ønsket å bruke den til å få endret statens reiseregulativ, slik at alle kunne bruke sykkel til tjenestereiser uten å tape penger på det.

– Det er et faktum at miljøvennlig transport diskrimineres i jobbsammenheng. Hvorfor skal man ikke få refusjon for de første fem kilometerne man sykler i jobben, mens det for bil gis refusjon fra første meter? I tillegg kan arbeidsgivere stille gratis parkering til rådighet for ansatte uten at dette skattlegges, men gir de arbeidstakeren et månedskort på bussen, er dette skattepliktig. Vi ønsker at miljøvennlig transport, og ikke forurensende transport, skal gis fordeler, sier Holger Schlaupitz i NNV.

Foto: Mari Hommedal

Reagerer på dårlig rørsikring

Østfold: NNV i Østfold reagerer på at sikkerhetskravene til rør i industrien er langt dårligere enn kravene til rør i boliger. I mars sprang et rør hos Borregaard i Fredrikstad lekk. Det tok tre døgn før lekkasjen ble oppdaget, og store mengder olje hadde da forurenset utløpet av Glomma. NNV mener rør med stort forurensningspotensial bør sikres med dobbeltrør, og at de bør henge synlig slik at lekkasjer

oppdages raskt. Røret som sprang lekk hos Borregaard var 41 år gammelt, og det har tidligere vært flere mindre lekkasjer fra røret.

Borregaard forsikrer at anlegget nå er godt sikret og innrømmer at de hadde oppdaget lekkasjen tidligere dersom rørene hadde ligget mer opp i dagen. Men selskapet får skryt fra NNV for å ha stilt opp med lokaler og penger til fugleredning etter lekkasjen.

– Nå ønsker vi å støtte opp

om de som har kompetanse på fuglevasking, slik at vi kan stille opp sammen med dem neste gang det kommer en lekkasje. Da kan vi redde flere fugler, isteden for å avlive oljeskadde fugler. I dag blir det gitt skuddpremie for hver fugl som blir avlivet etter en slik lekkasje, mens vi som vasker fugler ikke får noen økonomisk støtte. Det mener jeg blir veldig feil, sier leder Pål Bugge i Naturvernforbundet i Østfold.

Rettssak mot skogsbilvei

Rogaland: NNV i Rogaland går rettens vei for å stoppe en skogsbilvei ved Tjelmen i Sauda. Striden om byggingen av veien startet i 2004 og har siden da gått frem og tilbake mellom Sauda kommune, landbruksavdelingen hos fylkesmannen i Rogaland, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet.

– Fylkesmannens landbruksavdeling mener at områdene veien skal gå til, ikke har tilstrekkelige ressurser til at den skal lønne seg, verken når det gjelder skog eller beiteområder. Derfor er vår sterke mistanke at man enten ønsker å utnytte områdene til hyttebygging senere, eller bruke veien for å lette adkomsten til vannkraftutbygging, sier daglig leder Erik Thoring i Naturvernforbundet i Rogaland.

Han viser til en annen sak i Sauda, der utbyggeren av en skogsbilvei nå har søkt om å få benytte områdene rundt vegen til hytter. Skogsbilveier behandles etter et forenklet lovverk og skal i hovedsak bare brukes til landbruksformål. NNV i Rogaland vil prosedere på at skogsbilveien burde ha blitt behandlet som andre veisaker, etter plan- og bygningsloven.

– Vi føler vi har en sterk sak, sier Thoring.

Avliver fjellrevprosjekt

Direktoratet for naturforvaltning (DN) avslo søknaden om 120 000 kroner i støtte til Prosjekt Fjellrev for 2006. Prosjektet, som er et samarbeid mellom Naturvernforbundet, Den Norske Turistforening, Norges Jeger- og Fiskerforbund og WWF Norge, skal arbeide for å sikre fjellreven en plass i norsk natur, og sammenfatte forskning og kunnskap om den truede arten. Nå kan prosjektet bli nedlagt.

– I fjor ble prosjektet avspist med 20 000 kroner. DN ga imidlertid klare lovnader om at det ville bli stilt mer midler til disposisjon i 2006. Dette tok vi selvsgt på alvor. Vi har lagt ned betydelig arbeid i et skole- og informasjonsprosjekt. Uten penger kan ikke dette gjennomføres, sier styreleder Per Flatberg i Prosjekt Fjellrev.

Foto: Olav Strand NINA

Fjellreven er truet. Nå kutter Direktoratet for naturforvaltning støtten til Prosjekt Fjellrev.

Asbjørn Simonsen er tidligere fylkesleder i NNV i Rogaland, ivrig dugnadsdeltaker på Store Marøy og nå også andelseier i Marøyferjå, NNVs første rederi.

Starter rederi

Rogaland: Nå blir Naturvernforbundet skipsreder! Det er likevel et stykke igjen til John Fredriksen-klasse, for den totale båtparken til andelslaget Marøyferjå består av en enkelt, 20-fots tidligere livbåt. Båten, som før har fungert som livbåt for ferja mellom Stavanger og Tau, skal brukes til å transportere folk, utstyr og for til øya Store Marøy, som NNV i Rogaland driver skjøtsel av kulturlandskapet på.

– Vi trengte en ny båt, men hadde ikke penger til den. Dermed startet vi et andelslag, og inviterte medlemmene til å være med og kjøpe andeler. Til nå har vi fått inn over 30 000 kroner, sier en fornøyd daglig leder Erik Thoring.

NNV i Rogaland satser på å selge 150 andeler à 300 kroner i båten, noe som vil gi en kapitalinngang på 45 000 kroner. Det er nok til å betale for båten og vedlikehold av den i en god stund fremover.

Nei, nei og atter nei

Sør-Trøndelag: Tydal kommunestyre har for tredje gang sagt nei til å legge elva Lødølja i rør for å øke kraftproduksjonen. Prosjektet har tidligere være behandlet av kommunen i 2003 og 2005. Også Sør-Trøndelag fylkeskommune har sagt nei til prosjektet tre ganger. Sametinget har i tillegg sagt nei en gang. Likevel vil ikke Trondheim energiverk droppe planene. NNV i Trondelagsfylkene og den lokale aksjonskomiteen krever nå at utbyggingen skrinlegges for godt.

Her ses elva Lødølja fra Finnkoidammen i Tydal. En utbygging vil redusere vannføringen i elva drastisk, og fyllinger vil sperre reinens trekkruiter i området.

NORGES NATURVERNFORBUND

Boks 342 Sentrum
0101 Oslo, Norge
Besøksadr.: Grensen 9B, Oslo
Bankgiro: 7874 05 56001
Tlf. 23 10 96 10
Faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvern.no
Internett: www.naturvern.no
Medlemskontingent:
Hovedmedlem kr 350,-
Pensjonister og studenter: kr 175,-
Familiemedlem (evt. inkl. ett Blekkulf-medlemskap): kr 420,-
Student-/pensjonistfamilie (evt. m/ Blekkulf): kr 200,-
Livsvarig medlemskap (inkl. Natur & miljø): kr 7000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

■ **ØSTFOLD:** Postadr.: Postboks 220, 1702 Sarpsborg. Besøksadr.: Fylkeshuset i Sarpsborg. Tlf. 69 11 71 53, E-post: ostfold@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/ostfold. Leder: Pål Bugge, Tlf. 90 55 71 57

■ **OSLO OG AKERSHUS:** Post- og besøksadr.: Maridalsvn. 120, 0461 Oslo. Tlf. 22 38 35 20, Faks: 22 71 63 48, E-post: noa@noa.no, Web: www.noa.no. Daglig leder: Gjermund Andersen, E-post: gjermund@noa.no

■ **HEDMARK:** Postadr.: Postboks 139, 2301 Hamar. E-post: hedmark@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/hedmark. Kontaktperson: Lars Mæhlum, Tlf. 62 57 10 08

■ **OPPLAND:** Postadr.: Postboks 368, 2601 Lillehammer. E-post: oppland@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/oppland. Leder: Kjell Fredrik Løvdal, Tlf. 90 69 51 74 (m), E-post: kjefre@online.no

■ **BUSKERUD:** Postadr.: 3322 Darbu. Tlf. 32 75 05 04, Faks: 32 75 84 91. E-post: buskerud@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/buskerud. Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud

■ **VESTFOLD:** Postadr.: Øvre Langgt. 27, 3110 Tønsberg. E-post: vestfold@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/vestfold. Kontaktperson: Bernt Bakkevik, Tlf. 41 46 33 91

■ **TELEMARK:** Post- og besøksadr.: Vette Mulesv. 16, 3944 Porsgrunn. Tlf. 35 55 79 54, E-post: telemark@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/telemark. Fylkessekretær: Kirsti Arvesen Nesheim

■ **AUST-AGDER:** Postadr.: Postboks 327, 4803 Arendal. E-post: austagder@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/aust-agder

■ **VEST-AGDER:** Postadr.: Boks 718, 4666 Kristiansand. Tlf. 38 02 52 04, Fax: 38 02 46 33, E-post: vestagder@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/vest-agder. Leder: Torbjørn Fredriksen. Tlf. 38 26 13 49

■ **ROGALAND:** Postadr.: Postboks 441, 4002 Stavanger. Besøksadr.: Løkkev. 45, Stavanger. Tlf. 51 52 88 11, Faks: 51 52 88 15, E-post: rogaland@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/rogaland/

■ **HORDALAND:** Postadr.: Boks 1201 Sentrum, 5811 Bergen. Besøksadr.: Jacobsfjorden, Bryggen, Bergen. Tlf. 55 30 06 60, Faks: 55 30 06 50, E-post: hordaland@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/hordaland

■ **SOGN OG FJORDANE:** Postadr.: Boks 470, 6853 Sogndal. E-post: sognfjordane@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/sognogfjordane. Fylkessekretær: Astrid Kalstveit, Tlf. 91 80 78 99

■ **MØRE OG ROMSDAL:** Postadr.: v/Øystein Folden, 6630 Tingvoll. E-post: moreromsdal@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/moreogromsdal. Leder: Øystein Folden, Tlf. 71 53 33 31, 91 81 25 42

■ **SØR-TRØNDELAG:** Postadr.: Boks 706, 7407 Trondheim. Besøksadr.: Munkegt. 27, Trondheim. Tlf. 73 51 52 24, Faks: 73 51 27 27, E-post: sortrondelag@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/sor-trondelag. Fylkessekretær: Alette Sandvik

■ **NORD-TRØNDELAG:** Postadr.: Boks 132, 7702 Steinkjer. E-post: nordtrondelag@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/nord-trondelag. Leder: Per Flatberg, Tlf. 90 51 50 46

■ **NORDLAND:** Postadr.: Boks 1447, 8602 Mo i Rana. E-post: nordland@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/nordland. Leder: Erling Solvang, Tlf. 95 25 40 75

■ **TROMS:** Postadr.: Boks 924, 9251 Tromsø. E-post: troms@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/troms

■ **FINNMARK:** Postadr.: c/o Vigdis Siri, Bergeby, 9840 Varangerbotn. E-post: finnmark@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/finnmark. Leder: Heaika Skum, Tlf. 99 45 59 22

■ **BARENTSHAVKONTORET:** Postadr.: Boks 10, 8082 Leines. Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf. 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

■ **NATUR OG UNGDOM:** Postadr.: Pb 4783 Sofienberg, 0506 OSLO. Besøksadr.: Torøgt. 34, Oslo. E-post: info@nu.no, Tlf. 23 32 74 00, Faks: 23 32 74 10. Leder: Bård Lahn

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen hvis listen inneholder feil. Tlf: 23 10 96 10/15. E-post: jmh@naturvern.no

Verv en venn

- eller kjøp noe til deg selv

Flere medlemmer, og salgsinntekter, gir oss mulighet til å stille sterkere når natur er truet.

Styvingstre, Jølster. Fra Naturkalenderen 2006 som har tema 'Kulturlandskap'. Foto: Leif Hauge.

BESTILLINGSKUPONG

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNUMMER		POSTSTED	
EVT. MEDLEMSNR.		TLF.	
		E-POST	

MEDLEM ☐ JA ☐ NEI

ANTALL	ARTIKKEL
ANTALL	ARTIKKEL
ANTALL	ARTIKKEL
ANTALL	ARTIKKEL
ANTALL	ARTIKKEL

Ved salg kommer porto i tillegg. Varer kan også bestilles på www.naturvern.no/salg eller salg@naturvern.no

Medlemsfordeler og -rettigheter

Du får medlemsbladet Natur & Miljø fire ganger i året, rabatt på Naturvernforbundets salgsartikler, og halv pris på kundekort hos NSB som gir 30% rabatt på togreisene. I familiemedlemskapet får ett barn gratis medlemskap i Blekkulfs Miljødetektiver, og får tilsendt 4 aktivitetspakker i året med inspirerende idéer og miljøoppdrag.

Gode grunner for medlemskap

Som medlem/støttespiller i Norges Naturvernforbund er du med i arbeidet for å bevare naturen og forsvare livsgrunnlaget for oss og våre etterkommere. Medlemmer og støttespillere over hele landet er Naturvernforbundets viktigste ressurs!

Du kan registrere nye medlemmer på: www.naturvern.no/medlem • e-mail: naturvern@naturvern.no • telefon 23 10 96 10

Jeg velger følgende medlemskap:

- ☐ Hovedmedlem 350 kr/år
- ☐ Familiemedlem 420 kr/år
- ☐ Student/pensjonistmedlem 175 kr/år
- ☐ Student/pensjonistfamilie 200 kr/år
- ☐ Natur og Ungdom, innmelding kr. 50
Natur og Ungdom (NU) er Naturvernforbundets ungdomsorganisasjon, for ungdom opp til 25 år. Kontingenten betales til NU. Dette gir ikke vervepoeng.

For familiemedlemskap, oppgi navn og fødselsdato for familie-medlemmene. Inkludert i familiemedlemskapet kan ett barn få gratis medlemskap i Blekkulfs Miljødetektiver. Sett kryss foran navnet på barnet dette evt. skal gjelde for.

Avtale Giro

Jeg betaler gave/medlemskap over AvtaleGiro.

Trekk min konto hver(t):

☐ måned ☐ kvartal ☐ halvår ☐ år

Beløp per trekk kr.: ☐ 50 ☐ 100 ☐ 200

Annet beløp kr.:

Gi gjerne ekstra gaver til Naturvernforbundet ved å opprette en betalingsavtale som dekker mer enn kontingenten. Om avtalen kun gjelder kontingent oppfordrer vi til årlige trekk.

Sender du kupongen i egen konvolutt, bruk adresse: Norges Naturvernforbund, Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo

NAVN, BETALER:

ADRESSE:

POSTNR.: POSTSTED:

Belast mitt kontonummer

☐ Jeg ønsker ikke å motta varsel i forkant av betaling.

Jeg ønsker skattefradrag for gaver mellom 500–12000 kr/år (gjelder ikke kontingent), og oppgir personnummer for rapportering til skattedirektoratet:

..... Dato/underskrift

KID: (Fylles ut av NNV)

Norges Naturvernforbunds bankkonto er 7874 05 55943

Adressaten betaler for sending i Norge

Distribueres av Posten Norge

Norges Naturvernforbund
Svarsending 0362
0090 Oslo

Bli med på...

Aktivitetskalender

Få mer løpende informasjon på: www.naturvern.no/arrangementer

HELE LANDET

Verdens miljøvernndag

5. juni

Verdens miljøvernndag markeres med aktiviteter over hele verden.

Villblomstens dag

18. juni

Villblomstens dag markeres med turer og aktiviteter over hele landet. Ta kontakt med din lokale botaniske forening.

OSLO OG AKERSHUS

Informasjon: www.noa.no

Oslo Miljøfestival

6. – 11. juni

Under Oslo Miljøfestival blir det en rekke aktiviteter i hele byen, og Naturvernforbundet ønsker blant annet å invitere folk med til natur- og kulturopplevelser på Bygdøy. Lørdag 10. juni er det miljøtorg på Rådhusplassen i Oslo med et mangfold av aktiviteter.

Idesprang

11. juni

Bli med NOA i eventyrskogen! 11. juni kan du få en smakebit av Markas flotteste skoger. NOA har merket en sti gjennom eventyrskogene ved Godbekkdalen, nord for Sognsvann. Frammøte ved sørenden av Store Åklungen mellom kl 12 og 16. NOA serverer kaffe/saft og kjeks ved Øvre Blanksjø.

Kveldstur i Lillomarka

12. juni

Kveldstur til eventyrskog og forsommerfrisk skog i Årvollåsen i Lillomarka, med visitter til «kastesteinen» og mestertyven Ole Høilands hule. Buss nr 32 kl 17.37 fra Jernbanetorget til Stig holdeplass. Tre timers tur, hovedsakelig på sti.

Kveldstur til Mellomkollen

28. august

Mellomkollen er en av våre nærmeste «villmarker», med storskog, myke mosematter og flotte stier. Tog fra Oslo S kl 16.57 til Movatn. (NB! Forbehold om ruteomlegging, sjekk hjemmesiden, eller ring oss.) Turen går over Hansekollen til Mellomkollen og ned til Skar, der vi tar bussen tilbake. Ta med niste, sko og klær etter været.

I tillegg planlegges det tur til NOAs forslag til landskapsvernområde på Svartskog og slåttedugnad på Finnerudseter i juli. Detaljene om disse arrangementene var ikke klare før trykking, følg med på nettsidene.

HEDMARK

Informasjon: www.naturvern.no/hedmark

Urskogvandring ved Gitvola

3. september

Det blir tur til urskogen ved Gitvola ved Budor i Løten 3. september. Guider er Hans Bjaanes og Gaute Mohn Jenssen. Frammøte ved Gitvola sæter kl 11.00. Tlf: 992 33 078. Oversikt over andre Naturlosarrangementer finnes på www.naturlos.no

Foto: Libet Baklid

BUSKERUD

Informasjon: www.naturvern.no/buskerud

Slåttedag

8. juli

Naturvernforbundet i Buskerud arrangerer slåttekurs 6. – 9. juli. 8. juli fra kl 13.00 er det åpen dag med muligheter for besøk i slåtteenga. På kvelden er det slåttefest med rømmegrøt. Dette er en fin møteplass for naturvernere fra hele landet.

ROGALAND

Informasjon: www.naturvern.no/rogaland

Turer med Riskafjord II

Siste søndag i måneden

Naturvernforbundet i Rogaland, sammen med andre natur- og friluftsortorganisasjoner i Rogaland, er i gang med en ny sesong med turer med veteranbåten Riskafjord II. Mer informasjon på nettsiden.

HORDALAND

Informasjon: www.naturvern.no/hordaland

Naturvandring i Øygarden

11. juni

Naturvandring på Skøgøy i Øygarden. Hobbybotaniker og turleder for dagen, Stig Guntveit, vil ta oss med på en vandring i kystlandskapets spesielle topografi, botanikk og fugleliv. Turen vil vare i fire – fem timer, og passer for de fleste. Deler av turen kan være krevende. Ta med mat og drikke, samt gode tursko. Informasjon om oppmøtested og tidspunkt vil finnes på nettsiden. Påmelding på telefon 55 30 06 60 eller epost hordaland@naturvern.no no innen 7. juni.

Tur til Svartebotn i Åsane

17. juni

Vandring i Svartebotn i Åsane for å se på gjenvekst etter skogbrannene i 1974 og 1994. I fjor gikk det et skred i området som skyldtes mangel på vegetasjon og massiv nedbør. Turleder for dagen vil være skogforsker Oddvar Skre fra Skre Natur- og miljøvurdering. Avreise fra busstasjonen, tidspunkt ikke bestemt. Turen vil gå i ulendt terreng, og vil være noe krevende. Husk gode tursko, matpakke og drikke. For mer informasjon og påmelding: telefon 55 30 06 60 eller epost hordaland@naturvern.no.

SOGN OG FJORDANE

Informasjon: www.naturvern.no/sognogfjordane

Tur i Brehelmen

12. – 13. august

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane inviterer til tur frå Styggevatnet inst i Jostedalen til Sota Seter. Turen går over Handspiki, som er høyeste punktet på den gamle ferdavegen mellom Jostedalen og Skjåk. Det blir matservering og overnatting på Sota. Ferda går attende søndag gjennom Sprongdalen via Sprongdalshytta til Styggevatnet. Turen tek fire – fem timar kvar veg. Turleiarar Jon Farestveit og Louis Anda.

SØR-TRØNDELAG

Informasjon: www.naturvern.no/sor-trondelag

Lødaljatreff

16. – 18. juni

Alle som er interessert i vassdragsvern bør ta turen til Skarpdalen i Tydal i juni. Aksjonskomiteen mot Lødaljaoverføringa arrangerer vassdragstreff i nært samarbeid med Naturvernforbundet i Trøndelagsfylkene. Nærmere program og praktiske opplysninger vil bli lagt ut på www.lodolja.com og Naturvernforbundets hjemmesider.

Fellestur til Femunden

Naturvernforbundet i Holtålen har tatt ansvar for å holde i stand den flittig brukte stien over Femundsåsen, mellom Langen Gjestegård og tømmerrennesystemet nord i Femundsmarka. Vi inviterer til tur og dugnad på stien. Oppmøte på Langen fredag kveld eller senest lørdag morgen. Lørdag blir det enkel og trivelig jobbing, kos rundt kaffeålet, og sosialt samvær på Langen om kvelden. Søndag morgen tar vi båten til Røa og går 3–4 timer tilbake til Langen, med innlagt guiding til kulturhistorie og natur. Praktiske opplysninger finnes på nettsiden.

NORD-TRØNDELAG

Informasjon: www.naturvern.no/nord-trondelag

Nasjonalparkåpning, Lierne og Blåfjella-Skjækerfjella

26. juni

Lierne Nasjonalpark og Blåfjella-Skjækerfjella Nasjonalpark åpnes med kongelig pomp og prakt på Li-fjellet. Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag er invitert til å presentere sin virksomhet under arrangementet. Ungdomsgruppen Nøkk og Nerd fra Naturvernforbundet i Levanger deltar også, og det blir kulturelle innslag. Den offisielle åpningen foretas av kronprinsesse Mette-Marit. Hun vil være på Li-fjellet fra kl.12.30–15.30. Ønsker du å oppleve nasjonalparken som NNV har kjempet fram – besøk www.naturporten.no

Arrangementer til kalenderen? Send e-post til jmh@naturvern.no

Biltrafikken i Kinas storbyer blir stadig tettere.

Asiatisk utslippsvekst

Kina og Indias raske økonomiske vekst sender CO₂-utslippene rett til værs. Fra 1992 til 2002 økte Kinas utslipp med 33 prosent og Indias med 57 prosent. Samtidig har energieffektiviteten i Kina blitt kraftig forbedret. I 1992 var utslippene av CO₂ på 4,8 kilo per dollar BNP. Ti år senere var utslippene på 2,5 kilo, viser tall fra Verdensbanken.

Kurs i fuglekjennskap

Høgskolen i Nord Trøndelag har startet landets første store studie-tilbud i fuglekjennskap. Studentene skal lære å bestemme de ulike fugleartene bare ved hjelp av lyd og utseende. Kurset går over fem samlinger og gir 30 studiepoeng. Den første samlingen fant sted i april i år. Nytt kurs startes våren 2007.

– Dette studiet er unikt i Norden, sier professor Magne Husby ved Høgskolen i Nord Trøndelag.

Kjøpte regnskog for 100 millioner

Den svenske forretningsmannen Johan Eliasch har svidd av 8 millioner pund, rundt 100 millioner kroner, på å kjøpe regnskog i Amazonas, skriver The Sunday Times. Området er 1700 kvadratkilometer stort – tilsvarende tre fjerdedeler av Vestfold fylke.

Eliasch har leid inn vakter og stoppet all hogst i området.

– De hugger ned skog og brenner skog. Hver hektar som forsvinner betyr 500 tonn mer CO₂. Med min skog stopper jeg 100 millioner tonn CO₂. Det er 12,5 prosent av de utslipp man vil få ned med Kyoto-avtalen, sier Eliasch til avisen *Dagens Nyheter*.

Gråspurven og sanglerka kan bli borte

Gråspurv og sanglerke kan bli borte fra store deler av Norge. Årsaken er et stadig mer effektivt landbruk, som gradvis fjerner livsgrunnlaget for fuglene.

Hvem har vel ikke sett gråspurven hoppe i hekken eller hørt sanglerkas trillende toner om våren? Selv de som bare kan noen få fugle navn, kjenner igjen disse to. De er fortsatt tallrike i Norge, men bare i løpet av noen få tiår er bestandene redusert dramatisk. Det samme gjelder gulspurv, vipe, stær, låvesvale og storspove, fugler som har sitt tilholdssted knyttet til jordbruket.

Kan bli utrydningstruet

– Dette er arter som på sikt kan bli direkte utrydningstruet om det ikke gjøres mer for å bevare dem nå, sier Ingar Jostein Øien, fagkonsulent i Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

Det er det moderne landbruket, hvor ressursene stadig utnyttes mer effektivt, som truer fuglene. Intensiv dyrking, full utnyttelse av tidligere leområder mellom åkerlappene, slått flere ganger i sesongen, drenering, bruk av sprøytemidler og dyrking av tidligere beiteområder er noen av årsakene til at bestandene er på retrett.

Ferske tall fra fugletellinger i Norge viser at tilbakegangen fortsetter. Trenden går igjen over hele Vest-Europa.

Fugleentusiaster har lenge advart mot utviklingen, uten at det har ført til konkrete tiltak. I landbruket er ikke dette noe stort tema. Miljøvernmyndighetene erkjenner problemet, men har ikke midler til å gjøre noe med det.

Åkerriksa direkte truet

I løpet av et par generasjoner kan flere vanlige fuglearter gå samme skjebne i møte som åkerriksa. Åkerriksa hekker i åkre og enger og var et vanlig syn på den norske landsbygda frem til 1950-tallet. Da bruken av slåmaskiner bredte om seg,

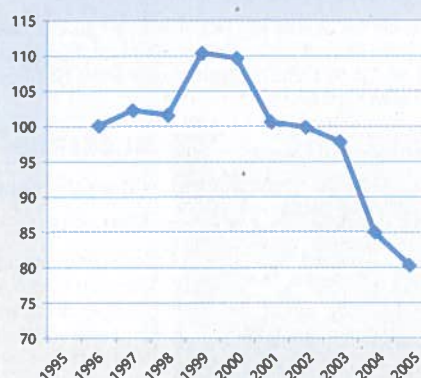
ble hekkemulighetene sterkt begrenset. Nå står den på den norske rødlisten som direkte utrydningstruet. At fuglen fortsatt observeres i Norge, skyldes artens utbredelse i Øst-Europa, hvor landbruket drives på en mer tradisjonell måte. I Vest-Europa har gresset og kornaksene, som tidligere ga fuglen beskyttelse, blitt fuglens verste fiende, i kombinasjon med slåmaskinene.

Mennesket former dyrelivet

– Kravet til effektivitet og vår grådighet på naturressurser former landskapet og dyrelivet. I løpet av noen tiår er landbruket lagt om. Det får dramatiske konsekvenser for fuglelivet, sier Jan Erik Rør i NOF.

Bestanden av gråspurv minsker kraftig

Vanlige fuglearter på retrett

Fugler som har tilhold i jordbrukslandskapet (storspove, ringdue, låvesvale, stær og gulspurv) har hatt en tydelig nedgang de siste årene. Figuren viser antall par registrert i Norsk Ornitologisk Forenings hekkfugltaksering i perioden 1996–2005.

Gråspurven er på tilbakegang i Norge. Ornitologene frykter at fuglen kan oppleve en lignende utvikling som i Storbritannia, hvor bestanden er redusert med 60 prosent de siste 25 årene.

Foto: Baard Næss/Samfoto

i hele Vest-Europa. I England har tilbakegangen vært på hele 60 prosent de siste 25 årene. Der står arten på listen over truede arter. En lignende utvikling kan også skje i Norge.

I forbindelse med Norsk Hekkefugltaksering ble det i fjor talt fugler 82 steder i landet. Tellingene utføres av NOF, og hensikten er å få oversikt over fugleartenes utbredelse og endringer i bestandene. Årsrapporten for 2005 bekrefter den negative utviklingen for fuglene som er knyttet til jordbruket. Spesielt stor var tilbakegangen for gulspurv og storspove.

Skal den negative trenden snus, kreves bevisstgjøring og tiltak i landbruket, mener ornitologene.

– Ofte er det enkle grep som skal til for å legge forholdene til rette for fuglene. Det handler om å ta hensyn. Man kan for eksempel bevare noen leområder mellom åkrene og merke seg hvor vipa har rede og kjøre utenom når gresset slås, sier Øien.

Rådgiver Jørund Braa i Direktoratet for

naturforvaltning forteller at de har svært begrensede midler til bevaring av truede arter.

– Vi prøver å gjøre noe for dem som er helt øverst på rødlisten, men sitter ganske maktesløse uten midler til å iverksette tiltak for fuglene som nå trues av moderne landbruk. Vi kan bidra med overvåkning, men vi har ingen virkemidler for å endre produksjonsmetodene i landbruket. Det er landbruket selv som må ta tak i dette, sier Braa. Han sender ballen videre til Landbruksdepartementet og bondeorganisasjonene.

Lite opptatt av fugler

– Jeg tror ikke gårdbrukere bevisst gjør noe som fører til reduksjon i fuglebestandene, men så er det ting en ikke tenker over som kan gå ut over fuglene, sier generalsekretær Olaf Godli i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Godli trekker frem arbeidet med regionale miljøprogram og restriksjoner på

hogst langs elver og i øyer i åkrene som eksempler på tiltak for bevaring av arts-mangfoldet.

– Dette er sikkert noe en kan ta mer tak i, medgir Godli.

Flare arter på fremmarsj

Norsk Hekkefugltaksering 2005 har ikke bare negative nyheter. Fugletellingene viser også at en rekke fugler er på fremmarsj i Norge. Fugler som overvintrer i Europa og Nord-Afrika har hatt en positiv utvikling de siste elleve årene. Måltrost, rødvingetrost, munk, gransanger, bokfink og grønnfink har alle økt i antall her til lands. Et unntak er jernspurven, som har hatt en tydelig nedgang. Det samme gjelder våtmarksfuglen rødtilk, som har avtatt i alle registreringer de siste årene.

Tellingene har ikke vist noen trend for arter med tilhold i skog. Det har imidlertid vært en betydelig økning i antall registreringer av skjære og ravn.

■ Tor Bjarne Christensen

Arnfinn Håverstad:
Bygda Ljosland i ruske-
vær.

Bli med i fotokonkurransen

Neste tema: Retning

Vinneren får et gavekort i bokhandle-
ren, mens andre bilder som kommer på
trykk blir premiert med et gratis årsabon-
nement på Miljøjournalen.

Slik kan du delta

- Send maksimum tre bilder til: redaksjo-
nen@naturvern.no
- Skriv «Fotokonkurranse» i enmefeltet.
- Skriv et par ord om hvor bildet er tatt.
- Bildet/ene må være oss i hende innen
4. august.
- Av praktiske årsaker tar vi kun mot
elektroniske bilder.

Kjell S. Stålevik: Regnværslag på
fjellet mellom Vågå og Jotunheimen

Arnfinn Håverstad
ble vinneren i *Natur &
miljø*s fotokonkurranse
med tema «Dårlig vær».
Vinnerbildet er tatt i
vinterferien i fjellbygda
Ljosland. Bygda ligger i
Åseral kommune i Vest-
Agder.

I tillegg har juryen valgt
ut bilder tatt av Kjell S.
Stålevik og Sissel Grøt-
teland Vikeså.

Sissel Grøtteland Vikeså: Stavtjørn i Bjerkreim
hvor Skibufjell er innhyllet i skodde.

Tekst og foto: Bård Løken

Retning

Den tredimensjonale opplevelsen av landskapet rundt
oss er vanskelig å gjenskape i et fotografi. Den tredje
dimensjonen blir rett og slett borte, vi må bare innse at
dybdedimensjonen forsvinner. Derimot kan vi gjøre en
god del for å skape følelse av dybde i bildene vi tar.

Å komponere et bilde med forgrunn og bakgrunn er ofte
effektivt hvis man ønsker å skape dybdevirkning. Men det
finnes mye annet som påvirker følelsen av den tredje dimens-
jonen. Farger, tekstur, skala, ja det er mye
å forholde seg til. Fargene deltar aktivt i å
formidle nærhet eller avstand. De fleste
tolker varme farger som nære og kalde
farger som fjerne. Dette kan du selvfølgelig
utnytte hvis du ønsker å skape mest mulig
følelse av dybde, rom eller retning i bildene
dine. Forandringer og kontraster i lyset vil
også påvirke dybdefølelsen, både på grunn
av fargetemperatur og gjengivelse av over-
flatetekstur.

Ofte er det så mange linjer og former i
et motiv at det kan være vanskelig å velge
hva man vil inkludere i et bilde. Gjør et valg, let etter linjer eller
former som bidrar til å skape en helhet i det du vil formidle. En
linje som fører innover i motivet vil lede betrakteren innover i
bildet, og da er det jo et poeng at blikket fører fram til noe som
er essensielt for det du vil formidle.

Jeg overhørte en gang en diskusjon mellom fuglefotografer
om fuglene skulle fly mot venstre eller høyre i bildeflaten, eller
se mot høyre eller venstre når de sitter stille. Uenigheten var
tydelig. Selv er jeg tilhenger av at fugler skal få fly eller se i den
retningen de selv vil. Men at dette eksisterer som diskusjons-
tema forteller noe om hvor viktig retningen til det som lever
eller beveger seg i søkeren er for bildet. Bevegelse påvirker hvor-
dan vi opplever retning, dynamikk og dimensjon.

I naturen har vi gjerne gleden av å kunne forholde oss til
mange dimensjoner på en gang. Når du fotograferer vil du
kunne utnytte dette. Vær bevisst på hvor i bildeflaten du plasse-
rer motivet, lek deg med å plassere motivene forskjellige steder
i bildeflaten og tenk gjennom hvordan disse forandringene
påvirker det du formidler.

Noen sier at det er stor forskjell mellom å komme og gå.

**Bård Løken er
en av Norges
ledende natur-
fotografer**

Vi tar imot over 13 000 m³ varer til Oslo og omegn hver dag

...helt uten bileksos

Sjøfrakt er en energieffektiv transportform som gir mindre utslipp enn de fleste andre transportformer. På en vanlig dag håndteres rundt 400 containere i Oslo havn. Dette tilsvarer mer enn 200 trailere på veien. Oslo havn er ikke bare Norges største og viktigste importhavn for forbruksvarer. Vi representerer også en renere vei til hovedstaden.

Oslo Havn. En renere vei til hovedstaden.

Magnar Norderhaug

Magnar Norderhaug er død. Etter lengre tids sykdom måtte Magnar gi tapt fredag 21. april, snaue 67 år gammel. Med Magnar er en epoke slutt. Få har i samme grad, og med samme intensitet, kjempet naturvernets sak. Vi sier takk for følget i dyp takknemlighet og i dyp beundring for en utrettelig innsats for naturens sak. Da Magnar i fjor fikk St. Olavs Orden, for sin innsats for naturen og naturens skapninger, ble det på mange måter kronen på et livsverk, og en velfortjent markering av en arbeidsinnsats.

Hans interesse og engasjement strakte seg fra insektenes verden til de globale utfordringer, og menneskenes manglende evne til å håndtere sin egen skjebne. Han var økolog og hele hans livsverk var knyttet til arbeidet med natur- og miljøspørsmål. Etter flere roller i miljøforvaltningen var ikke veien lang til en sentral rolle i etableringen av en nordisk gren av det verdenskjente miljøinstituttet Worldwatch Institute, der han ble den første daglige leder. En rolle han holdt i hele den 17 årige historie som det har eksistert.

Minneord

Det er spesielt interessant at han var initiativtaker og første leder av Norges Feltbiologiske Ungdomslag, som senere ble Natur og Ungdom. Hans engasjement i forhold til de mange naturrelaterte utfordringer førte ham naturlig og logisk inn i Norges Naturvernforbunds landsstyre. Der vil han særlig bli husket for sine banebrytende bidrag i tidsskriftet Norsk Natur. Magnar var en pioner til å beskrive og presentere de viktige sammenhenger i naturen. På mange måter var han en nyskapende folkeopplyser i begrepets aller beste forstand. Magnar Norderhaugs forfatterskap på miljøfeltet er også betydelig. Han har skrevet 18 bøker.

Magnar var på mange måter en enestående person med unike kunnskaper, tanker og ideer.

Få – om noen andre – personer i Norden har gjennom de siste 30 år kunnet vise en slik inngående kunnskap innen kombinasjonen økologi/miljø, og en slik evne til en kritisk analyse. Vår tid trenger sårt personer med tilstrekkelig visdom til å peke ut bærekraftige veivalg. Derfor er det dypt tragisk at vi har mistet en av de beste. Selv om han nå er borte vil hans minne leve.

Våre varme tanker går til Ann og deres sønn og datter.

Øystein Dahle,
Worldwatch Institute
Erik Solheim,
Norges Naturvernforbund

Norsk Tippings oppgave er å drive konkurransedyktig spillvirksomhet innenfor sosialt akseptable rammer, slik at pengene fra spill forblir i Norge og skaper inntekter til idrett, kultur og frivillige organisasjoner.

Bøker

Den globale oppvarmingen

Nina Dessau har skrevet en debattbok om klimaendringer. Her kan vi lese om hvordan klimaforskningen ble styrket som resultat av at Sovjetunionen sendte sin første satellitt ut i verdensrommet i 1956, og fremveksten av FN's klimapanel fra 1988. Hovedfokus er likevel rettet mot motkreftene:

...em er de, og hva gjør de? Her beskrives en rad av metoder hvor forvirring, systematisk feilinformasjon, stemping av motstandere, sensur og sponing av «forskere» og organisasjoner står sentralt. De mer raffinerte selskapene går i dialog med sine motstandere mens de finansierer tankesmier og kvasiakademiske institutter som angriper forskere og miljøvernere.

Boka er spekket med skremmende eksempler på så vel klimaendringenes effekter som på hvordan den fossile industriens strømmen tåkelegger debatten. Den er velskrevet, lettles og skremmende. Likevel savnes et mer nærgående søkelys på Norge som en av verdens største oljeeksportører. Hvilken innflytelse øver norske økonomiske og politiske interesser i klimadebatten her hjemme og internasjonalt? ■ AG

Kraftkampen som utfordret statens makt

Mer enn 25 år har gått siden aksjonene mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget. Hjorthols bok tar seg som mål å beskrive dragkampene og tautrek-

kingene både i Folkeaksjonen, Arbeiderpartiet, storting og regjering. Det er en stor oppgave å lage en lettlest historisk-journalistisk

Alta, kraftkampen som utfordret statens makt
Lars Martin Hjorthol
Gyldendal 2006

gjennomgang av Alta-saken, kanskje fordi den inneholder så mange aspekter: Miljøsak og samesak, tung jus, aksjonisme, sivil ulydighet som aksjons-

form, sultestreiker, sabotasjeaksjon og telteir på Finnmarksvidda midt på vinteren var ikke hverdagskost i et sosialdemokratisk konsensus-samfunn.

Boka gjennomgår saken kronologisk, fra NVE legger frem planer om neddemming av store deler av Finnmarksvidda i 1970 til vedtaket av finnmarksloven i fjor. Både verneplanene for vassdrag, opprettelsen av Sametinget og finnmarksloven beskrives som resultater av aksjonistenes handlinger. Dermed blir dette historien om et tapt slag, men en vunnet krig.

Avsløringene i boken om at det ble vurdert å sette inn Forsvaret mot aksjonistene, viser hvor spent stemningen var hos regjeringen. Hjorthol tar seg tid til kontrafaktisk historieskriving på dette punktet, og vurderer sammen med tidligere sametingspresident Ole Henrik Magga hva som ville ha skjedd dersom Forsvaret faktisk hadde blitt satt inn mot norske borgere, for første gang siden Menstadslaget i 1931. Når selv en sindig statsmann som Magga uttaler at «Det hadde vært umulig å spille en moderat rolle (...) og jeg tror ikke jeg ville ha vært særlig moderat selv heller. (...) Vi kunne fått et samisk opprør», forstår man hva mer militante sameaktivister ville ha tenkt. Hvordan miljøbevegelsen hadde reagert er derimot ikke behandlet med den samme grundighet.

Miljøaspektet sviner mer og

mer hen jo lenger ut i boken man kommer. Dette har naturligvis sammenheng med dreiningen i Alta-saken, som startet som lokal same-rettssak, utviklet seg til en nasjonal miljøsak og deretter ble den definerende symbolsaken for samisk medbestemmelse og identitet. Men også for miljøbevegelsen var Alta-saken et vannskille. Den satte vassdragsvernet tydelig på dagsorden, fremskyndet sannsynligvis vernet av andre vassdrag og viste til fulle mobiliseringspotensialet som lå i slike saker. Dette er imidlertid ikke behandlet i boken.

Likevel er dette obligatorisk lesning for både miljø- og same-rechtsinteresserte som var med på aksjonene i Alta og vil se i kortene til motparten, samt de som vil lære mer om bakgrunnen til Norgeshistoriens største og mest kjente miljøaksjon. ■ KAA

Drømmen om Alta
DVD 48 minutter
Utgitt av Arne Nævera, Sherpa Distribution og Norges Naturvernforbund

For tjueto år siden hadde Alta-elva sin siste sesong med naturlig vannføring og Arne Nævera laget et sportsfiskeportrett av elva. Her trefte vi lokalbefolkning, en britisk lord og andre tilreisende altaentusiaster. Alles fokus er rettet mot storlaksen.

Drømmen om Alta ble sendt som dokumentar på NRK i 1987. Nå er den gjort tilgjengelig på DVD for alle som vil se hvordan elva var i sin storhetstid. En film for og med fiskeentusiaster hvor den ubestridte hovedrolleinnhaveren glinser pent i sølv og veier i gjennomsnitt over ti kilo. ■ AG

Utbyggings-propaganda fra Energibedriftenes Landsforening

Direktør Bysveen, Energibedriftenes Landsforening (EBL) og direktør Bergesen jr., NHO, hevdet i et debattinnlegg i Aftenposten at vi har et voksende kraftunderskudd og at forsyningssikkerheten trues. Deres konklusjon var at Norge trenger en aktiv politikk for økt forsyningssikkerhet.

De argumenterer med at forbruket steg 15 prosent fra 1990 til 2003, mens produksjonen bare økte 4 prosent. Hvis de hadde sammenlignet med siste års produksjon, ville de sett at produksjonen økte med 12 prosent fra 1990 til 2005, det vil si en kraftig produksjonsøkning. De sier videre at «Kombinasjonen av lite ny kraft og økende forbruk får strømprisen til å stige som kvikksølvet i et termometer.» Herrene hopper elegant bukk over at medlemmene i EBL driver aktiv påvirkning for legging av nye kabler til utlandet, slik at eksporten – og dermed prisene – kan økes.

Energisjef Nilsen, Bodø Energi bekreftet i NRK Dagsrevyen 24. januar at Bodø Energi har økt strømprisen med over 25 prosent på grunn av økt oljepris og kulde i Europa. Seerne fikk forståelsen av at prisøkning er aktuelt også for andre energiselskaper.

Magasinfyllingen var medio januar bedre enn i et medianår, og bedre enn for ett år siden. Men prisenivået på strøm er ikke lavt. På grunn av kablene som Statkraft har lagt fra Norge til utlandet kjøper andre land kraft i vårt marked når de har behov for det. Deres prisenivå er langt høyere enn det norske forbrukere er vant til, de kan derfor kjøpe til priser som er svært høye for oss. I 2005 var eksporten på 11,98 TWh etter fradrag for norsk import, hvilket tilsvarer 10 prosent av det norske brutto totalforbruket.

Stadig omtales «behovet» for å

bygge ut strømproduksjonen. Bare av vindkraft har man i øyeblikket planer for å bygge ut 27 TWh, tilsvarende en økning av norsk strømproduksjon i med 20 prosent. Dette er imidlertid en «kamp mot vindmøllene». Ikke bare mot den miljømessige siden av spørsmålet, men også fordi mer kraft vil gå til utlandet, slik at prisenivået fortsatt blir høyt for forbrukerne. Selv bygging av gasskraftverk vil sannsynligvis ikke hindre en slik utvikling. Eksportkablene vil nok føre til et mer stabilt prisenivå for forbrukerne, men på et vesentlig høyere nivå enn det som er ønskelig for disse. Og: Eksporten vil øke. Nye kabler til utlandet vil føre til at strømprisene stiger mot de europeiske nivåene. På kontinentet er de 50 prosent høyere og i England 100 prosent høyere.

Statnett arbeider blant annet med en kabel til 4,6 milliarder kroner fra Vest-Agder til Eemshaven i Nederland.

EØS inneholder flere direktiver som regulerer handelen med kraft. Innføring av eksportrestriksjoner er ikke mulig. EØS-traktatens § 13 tillater innføring av eksportrestriksjoner for produktområder som ikke er harmonisert, det vil si at det for disse ikke er vedtatt felles og spesifikke regler for handelen med dem. Olje- og energidepartementet opplyser at EUs elektrisitetsdirektiv er gjennomført i norsk rett gjennom energiloven med forskrifter, og at saksområdet derfor er harmonisert. Vi må altså eksportere elektrisk kraft hvis utenlandske kjøpere tilbyr høyere pris.

Energiselskapene gjør meget store penger. La det være nevnt at Statkraft går med et stort overskudd som har ført til en vesentlig inntektspost i statsbudsjettet, i stedet for lavere energipriser til forbrukerne.

Midt opp i alt dette utsettes norske forbrukere for et kontinuerlig mas om å spare på strømmen. Man må virkelig spørre seg om dette kan bidra vesentlig til løsning av deres prisproblem. Private hushold-

ninger forbruker kun 28 prosent av norsk strømforbruk og de økende eksportmulighetene for norske energiselskaper kan kvikt eksportere det som spares inn. Innsparing på 10 prosent er mindre enn en tredel av fjorårets eksport.

Arbeiderpartiets sentralstyre krever nå at Regjeringen handler for at strømprisene skal bli lavere. Det mener at det må satses på utbygging av mer energi, og desuten at energiloven gjennomgås for å se om den bidrar til å sikre tilstrekkelig tilgang til ny kraftkapasitet, reservekapasitet og energisparing. Ovenstående viser at dette er en oppgave for Sisufos. Ikke minst fordi det uttales at den grunnleggende årsaken til de høye strømprisene er at det norske forbruket av strøm har vokst vesentlig mer enn produksjonskapasiteten de siste år. Det er jo ikke det som er sakens kjerne. Det er eksporten som ødelegger for norske forbrukere og som presser frem ytterligere utbygging.

Paal Røiri, Oslo

Velfundert skepsis til bioenergi?

Av og til føler man seg ensom i denne verden. Jeg føler en instinktiv usikkerhet overfor en storstilt satsing på bioenergi, men føler meg nokså alene om å målbære en slik skepsis. Alle synes uten forbehold å applaudere en slik satsing. Like fullt klarer jeg ikke å fri meg fra å føle en gnagende usikkerhet. La meg forsøke å begrunne dette.

Når karbohydratene i biobrensel forbrennes, skapes det som kjent CO₂ og vanndamp. Det er denne prosessen som kalles forbrenning og som gir den varmevirkningen vi er ute etter. Etter all den markedsføring som har vært av biobrensel, kan det synes som at mange mennesker innbiller seg at det ikke produseres CO₂ i denne prosessen,

De som jo er svært feilaktig. De som vet bedre, sier imidlertid at prosessen er CO₂-nøytral. Men dette er jo noe annet. Det betyr at man regner med at det karbondioksydet som frigjøres bindes igjen i nye planter og trær, som vil vokse opp. Dersom regnestykket skal gå opp, må gjenveksten være minst like stor som forbruket av biomasse. Har man så noen garanti for dette?

I dag gror skogene våre igjen, og bruken av skogvirke er langt lavere enn den potensielle gjenveksten. Men det må jo likevel være en grense for hvor mye vi kan ta ut? Har man grundige vurderinger av dette, eller er det hele foreløpig nokså usikkert? Vi vet jo fra tidligere tider at slike uttak kan bli for store; slik som på Rørosvidda i gruetida.

I fiskeriene er de økonomiske insitamentene slik at det lønner seg å fortsette fisket lenge etter at man har overtrådt terskelen for et forsvarlig uttak. Kan ikke det samme skje når det gjelder uttak og forbruk av biomasse til energiproduksjon eller drivstoffproduksjon? Når utstyr er skaffet til veie, produksjonsanlegg bygget opp, infrastruktur utviklet og arbeidsplasser er opprettet, vil nødvendigvis tregheten i systemet være så stor at det skal svært mye til for å redusere virksomheten. Av denne grunn mener jeg det er nødvendig å gjøre grundige kalkyler av hvilke grenser økologien setter for uttak og produksjon av biomasse.

Et annet spørsmål til slutt.

„**Dersom regnestykket skal gå opp, må gjenveksten være minst like stor som forbruket av biomasse. Har man så noen garanti for dette?**“

Vekstsesongen i Norge et kort, stort sett begrenset til noen hektiske sommer måneder. Forbruket av biobrensel til oppvarming vil være størst om vinteren, mens forbruk av drivstoff vil være mer jamt spredt over hele året. Betyr dette at store deler av det produserte karbondioksydet vil stige opp i atmosfæren og bli der, eller er den prosessen så langsom at dette ikke betyr noe? Kan vi med andre ord risikere at innholdet av CO₂ i de øvre luftlag øker, selv om den skulle minke nærmere bakken? Hvis så skulle være tilfelle, oppnår vi lite ved overgang til biobrensel. Jeg vet ikke nok om dette til at jeg vil trekke noen konklusjon. Taushten rundt temaet er imidlertid så øredøvende at det i seg selv burde være grunn til å roe seg ned. Likevel, det ville være fint om noen som vet mer om dette kunne svare på spørsmålet.

Ronald Bradal
Høgskolelektor

Greit med privat eierskap til utmark

At utmarkseiendommen Vestre Vollane på Hardangervidda forblir i privat eie, har på ny aktualisert spørsmålet om hvorvidt samfunnet er tjent med at staten, fylker eller kommuner bør ha som oppgave å skaffe seg eiendomsretten til utmarksarealer. Men dette gjelder ikke bare større arealer og ikke bare ved sjø, hei og høyfjell.

Jeg mener erfaringen viser at private gjennomgående er bedre forvaltere av grunneiendommer enn det offentlige som i praksis prioritierer sånne oppgaver lavt. Vi har også tradisjon for at utmarks- og andre grunnarealer er i privat eie, også hvor de «bare» benyttes til jakt- og beiteformål.

Høyesterett har dessuten gjennom nyere rettsavgjørelser trukket snevre grenser for hvor langt utenfor husveggen en hus- og hyt-

teeier kan privatisere sin eiendom til fortrenghet for allmennhetens ferdselsrett.

Men privat eierskap til skog og mark fra strand til høyfjell skjerper kravene til de rammebetingelser samfunnet fastsetter gjennom lovgivning og arealplanlegging og håndhevingen av regelverket. Her er en rekke hensyn å ta, kanskje særlig for reell opprettholdelse av allmennhetens ferdselsrett, men også ved regulering av bebyggelse, veibygging, jakt og fiske og andre inngrep i naturen. Dette har også betydning for naturopplevelse, behovet for uberørt natur og plante- og dyreliv i all fremtid. (Den viktige jordvernsak holdes her utenfor.) En hel del av de senere års vidløftige hyttebygging med videre til fjells og langs sjø og vassdrag viser betydningen av dette og at slike forhold ikke må prigs markedets og den enkeltes kortsiktige og egoistiske ønsker og heller ikke kortsiktig kommunal tenkning. Dette er selvsagt blitt ekstra viktig i en periode med sterk velstandsøkning, nye store formuessamlinger, internasjonal mobilitet, og med tekniske muligheter til voldsom endring av naturforholdene. Satt på spissen kan man med mer forutseende arealplanlegging slippe å innløse Vaske-Bakke-eiendommer (Bygdøy) for å sikre ferdselen langs stranden også i urbane strøk. (Noe annet er at man nær befolkningskonsentrasjoner gjennom offentlig eierskap må ta ansvaret for å sikre allmennhetens bruk av spesielle utfartsområder og holde dem i stand.) Men myndighetene må også vise vilje og styrke til å håndheve regelverket (jamfør strandsone-forholdene).

Min konklusjon er at viktigst er å skjerpe lovgivningen og kravene til arealplanlegging samt håndhevelsen for å sikre oss det fremtid Norge vi ønsker. Eierskapet til grunnarealene er ikke i seg selv avgjørende.

Øivind Aspelund

Galskap i Oslo Havn?

«Giftdumping»-saken i Oslo Havn gjelder mudring og opprydding i bunnsedimentene i havna og spørsmålet om hvor massene fra oppryddingen skal deponeres. Disse inneholder miljøgifter som PCB, TBT og kvikksølv. Kjenner du hvordan det rykker i miljøengasjementet ditt? Eksempelen fra Oslo og de andre oppryddingsarbeidene som kommer i andre havner langs kysten, er miljøtiltak som utfordrer NIMBY-prinsippet: Not-In-My-Back-Yard. Det trår i kraft når vi er enig i at noe gjøres, men ikke i nærheten av oss.

Det står mellom to alternativer: å dumpe avfallet i en grop i fjorden like utenfor havna ved Malmøya eller transportere det til avfallsmottaket Langøya utenfor Hurum. Norges Naturvernforbund stilte seg instinktivt svært skeptiske til å deponere dette i fjorden. Ville miljøgiftene spre seg under dumping? Hvordan ville strøm påvirke massene etterpå? Hvorfor ikke heller på land der du ser hva som skjer og har bedre kontroll med det?

Vi sendte kritiske merknader, kommentarer og spørsmål til konsekvensanalysen. Alt ble besvart og fulgt. Blant annet ble det gjort undersøkelser av strømforholdene på bunnen. Massene skal ikke dumpes fra lekker, men føres ned gjennom rør. Massene som blir tyntflytende tilsettes salt slik at de blir tyngre enn vannet rundt for at de ikke skal blande seg med dette. Jo mer kunnskap vi skaffet oss om saken, dess tydeligere ble det at den valgte løsningen med deponering av masse ved Malmøykalven er forsvarlig og god. Vi får en renere Oslofjord.

Lagring på land må alltid vurderes som et alternativ. I dette tilfellet er imidlertid landdeponi en dårlig løsning og gir grunn til flere bekymringer. Blant annet er grunnvann sårbart for forurensninger. Såkalt strandkantdeponi vil også ha store lokaliseringsproblemer i Øst-

landsområdet. Slike har dessuten en uheldig påkjenning av bølger og strømforhold ellers og ligger i den mest aktive biologiske sonen i havet. Videre er volumet i dobbel forstand et kjempeproblem. Massene her tilsvarer 13 fotballbaner i 10 meters høyde. Hvor i all verden vil noen akseptere noe slikt - både hva gjelder mengde og transportproblemer?

Det finnes ett alternativ som omtales som landdeponi: behandlingsanlegget for farlig avfall på Langøya. Øya er uthult som tidligere kalksteinsbrudd og har en tett geologi som er svært godt egnet for å ta i mot miljøgifter. Dette er altså et behandlingsanlegg der avfallet blir «nøytralisert» og så lagret. Giftstoffene blir lagret under havets overflate og havtrykket inn eliminerer utlekking og grunnvannsproblemet vi har andre steder på land.

Men Langøya er altså et behandlingsanlegg for farlig avfall, en definisjon som beskriver konsentrasjonen av gift i avfallet. For farlig avfall er det pliktig levering til forsvarlig behandling. Slam og masse fra Oslo havn er forurensnet, men langt, langt under definisjonen for farlig avfall. Vinduer i mange hus i dag har PCB med en 20 000 ganger høyere konsentrasjon enn dette mudderet. Å bruke Langøya til massen fra Oslo blir dermed en enorm sløsing med Nordens beste, men dessverre plassmessig begrensede avfallsmottak.

Mye av Malmøya-debatten har fokusert på hvor avfallet skal legges. Det som ofte glemmes er at havneområder som blir ryddet opp i har et areal som er 16-18 ganger større enn dumpestedet. I havna blir bunnslam virvlet opp av skip hver dag og forurensning kommer ut i miljøet i fjorden. En kan ikke ta lett på denne forurensningen.

Den valgte løsningen med deponering av masse ved Malmøykalven er forsvarlig og god. Vi får en renere Oslofjord.

Helt på galt blir det derimot når N&M rangerer EPD nederst

Alle er enige om at problemet må håndteres. Selv om bunnsmassene i Oslo havn ikke faller inn under kategorien farlig avfall, er de forurensnet. Denne forskjellen er det vanskelig å kommunisere.

Oppryddingen og deponiet vil bidra til en stor miljøforbedring i indre Oslofjord. Belastningen blir redusert til under en tidel av i dag. For miljøgiften PCB, som er årsak til kostholdsråd for fisk i området, er effekten enda bedre. Denne langtvirkende miljøgevinsten gjør at de ventede små utslipp lokalt under selve anleggsperioden er helt u dramatiske. Om vi fortsatt holder oss til PCB, er de beregnede utslippene under anleggsperioden ikke mer enn det som finnes i den elektriske motoren til én enkelt eldre vaskemaskin. Disse utslippene vil være langt under kjente akutte effektgrenser på både mennesker og dyr. Tiltaket vil under ingen omstendighet kunne true mennesker som bader eller bor i området. Alle som er glad i fjorden kan glede seg til renere vann og bedre miljø, ikke bare i indre fjord, men også videre sørover.

Tore Killingland
Generalsekretær,
Norges Naturvernforbund

Merkejungelen

Å ta med EPD – verifiserte miljødeklarasjoner i tråd med ISO 14025 – i miljømerkeoversikten (Natur & miljø nummer 1, 2006, red. anm.) blir både riktig og feil. Riktig med henvisning til at EPD er en av de fem aksepterte ordninger i Miljøverndepartementets utredning om Miljømerker og miljøsertifiseringsordninger. I artikkelen har Natur & miljø plukket ut disse fem

samt 18 til, hvorav flere ikke finnes på det norske markedet.

Helt på galt blir det derimot når N&M rangerer EPD nederst under overskriften «Merker som ikke sier noe om produktets miljøpåvirkning». Det er jo nettopp det EPD gjør, ikke ved et enkelt påklisset merke eller «miljøvennlig» logo på emballasjen, men gjennom en firesiders miljødeklarasjon, spekket med verifiserte data om miljøpåvirkningen under produktets hele livssyklus – fra vugge til grav – råvareuttak til avfallsbehandling. I motsetning til EMAS ISO 14001 som bare gjelder miljøpåvirkning under produksjon, tar EPD også for seg produktets miljøpåvirkning under bruk og avhending av produktene.

Men ordningen er ikke myntet på vanlige forbrukere som triller rundt i kjøpesenter. Målgruppen er underleverandører som produserer deler til ferdigvareprodusenter, til entreprenører som setter opp fabrikkbygninger og kontorbygg, og hvor han kan addere sammen alle de enkelte EPDene og beregne miljøpåvirkningen av det ferdige bygget, med isolering, vinduer, møblement og energiforbruk i drift. For noen er en returordning viktig, for andre kan lavt CO₂-utslipp for keldene være viktigst.

Bruk av EPD fordrer miljøkunnskap som krever profesjonelle innkjøpere. Ved introduksjon av miljødeklarasjoner har vi pleid å understreke dette, og si at «EPD ikke er noe for vanlige forbrukere, selv om de kan ha godt av å lære litt mer om produktenes innhold etc og derigjennom selv bli mer miljøbevisste. I høyden skolerte miljøvernere i Naturvernforbundet og Bellona vil kunne være i stand til å forstå innholdet i miljødeklarasjoner.» Vi må kanskje revidere denne forhåpningen nå, etter at N&M har rangert de firesiders EPDene som intetsigende om produktenes miljøpåvirkning. Vi våger like vel å håpe på mer kunnskap om miljøkonsekvenser for alle i fremtiden.

Bjørn Sveen

Lars Haltbrekken

leder, Norges Naturvernforbund

Norge er dyrt gitt

Bensin, strøm og sprit tømmer lommeboka til oss nordmenn. I allefall om vi skal tro forsidene i de mest tabloide avisene. Sannheten er at vi i snitt bruker 3 prosent av lønna vår på bensin, i overkant av 4 prosent på strøm og 3 prosent til sprit, vin og øl. En tidel av forbruket vårt er det som dominerer nyhetsbildet med altfor jevne mellomrom. Jeg forundres stadig over at det blir storpolitikk av slikt og at politikere og andre må gå den mye omtalte lysløypa i riksmediene kveld etter kveld. Først Her og Nå i radioens P1, deretter Dagsnytt 18, så Tabloid på TV2 før kvelden avsluttes med en debatt i Redaksjon 1 eller Holmgang.

Alkoholprisene skal jeg la ligge, men både strøm og bensinprisene kan det være interessant å se nærmere på. I følge Finansdepartementet er det ikke mange europeere som kan fylle flere liter bensin på tanken enn oss nordmenn for en times lønn. Sett i forhold til lønnsnivået har vi noe av den billigste bensinen i Europa. Norge har også en stor fordel av høye oljepriser som mange andre land ikke har, nemlig økte inntekter til statskassa. Svenskene opplever den samme økningen i bensinprisen som oss, men de får ikke fordelene av økte inntekter fra olje- og gasssalget.

Hvorfor går ikke politikerne «lys-løypa» for å kreve nedsatte priser på buss og trikk? Hva med oss som er avhengige av bussen og trikken, skal ikke vi vises den samme omsorgen som billistene? I løpet av de siste 30 årene har prisene for å kjøre buss eller trikk økt langt mer enn bensinprisen.

Fra selv ellers sindige politikere ropes det opp om at avgiftene på bensin må settes ned og de skyver

Sannheten er at vi i snitt bruker 3 prosent av lønna vår på bensin, i overkant av 4 prosent på strøm og 3 prosent til sprit, vin og øl.

småbarnsforeldrene framfor seg. At barna til disse stakkars foreldrene tjener på høyere bensinpris i form av reinere luft er det ingen av dem som nevner. Senterpartiet skyver distriktene foran seg og vil gjeninnføre fraktutjevningsordningen for bensin til distriktene. Partiet vil bruke 130 millioner på dette i år. Da bør de sende det samme beløpet til de av oss som er avhengige av kollektivtrafikken. Det ville vært nesten en dobling av belønningsordningen for kollektivtrafikk i de store byene.

Produksjonen av miljøvennlig biodrivstoff kan få et løft av høyere bensinpriser. I dag er dette langt billigere enn bensin og diesel, men tilgjengeligheten er svært dårlig. Her bør regjeringen ta grep og raskt sikre økt produksjon og omsetning. SFT la før påske fram et forslag om at alle bensinstasjoner innen 2007 måtte selge

minst 2 prosent biodrivstoff fra pumpene sine. Innen 2010 skal det øke til minst 4 prosent.

Før påske var det strømprisene som dominerte, og sann mine ord, den debatten kommer igjen. Da kan det være greit å huske at både svenskene og danskene betaler langt mer enn oss for hver kWh strøm de bruker. Danskene betaler over dobbelt så mye. Men siden både danskene og svenskene bruker færre kWh enn oss, sitter de igjen med en lavere regning. Det kan de fordi disse landene har satset mer på utbygging av miljøvennlig varme enn vi har gjort. De sløser ikke med strømmen ved å bruke den til å varme opp hus og bygg. Den eneste måten vi nordmenn på sikt kan redusere vår strømrkning er ved å gjøre oss mindre avhengige av strøm til oppvarming. For strømprisen vil fortsette å stige, tro meg.

- IKKE LURT Å DRIKKE SØLEVANN

ELEVER VED STALSBERG SKOLE PÅ GEITHUS FIKK FØLGENDE VANN(VITTIGE) SPØRSMÅL:

- 1) Hva tenker du på når du hører ordet vann?
- 2) Drikker du mye vann?
- 3) Tenker du på de som ikke har rent drikkevann?
- 4) Synes du det er teit å kjøpe vann når vi har vann i springen?
- 5) Bader du mye?

NAVN: Kristin Øverby Larsen

ALDER: 7 år

1) Ikke noe spesielt

2) Nei, for vann smaker ingenting. Drikker heller appelsinjuice

3) Litt. Må være ille. Jeg ville ikke ha drukket vann som var skittent.

4) Vi kjøper vann når vi reiser på hytta, for der er det ikke innlagt vann.

5) Ja, men ikke så mye.

NAVN: Ine-Marie Ripe

ALDER: 12 år

1) Drikke

2) Ja, for hjemme har vi vannmaskin med kanne på toppen. Man kan velge om man vil ha kaldt eller varmt vann.

3) Jeg har hørt litt om det på nyhetene. Det må være fælt å ikke ha rent vann.

4) Ja vi kjøper noen ganger vann. Når flasken er tom, fyller vi den med vann fra vannmaskina hjemme.

5) Ja om sommeren bader jeg nesten hver dag når det er varmt. Jeg bader enten i Bergsjø eller på Skinnetangen her på Geithus.

NAVN: Cato Bakken Mathisen

ALDER: 8 år

1) Tenker på sjøer og at vann er sunt.

2) En del. Vi har vannautomat her på Stalsberg skole. Jeg har derfor med drikkeflaske og henter vann.

3) Litt. Tror det må være veldig slitsomt.

4) Ja, vi kjøper ofte vann, fordi det er renere.

5) Sånn passe. I fjor badet jeg mest i Glomma, på Skasen ved Kirkenær, hvor vi bodde før vi flyttet til Geithus.

NAVN: Jan Erland Asbjørnhus

ALDER: 6 år

1) At de i Tyskland må rense og koke vannet som kommer ut av springen. Og at man ikke må drikke sølevann. Det gjorde jeg i barnehagen en gang da vi var på hytta, fordi jeg ikke visste at man kan bli syk.

2) Nei, ikke særlig mye. Synes ikke vann smaker godt.

3) Ja, i Tyskland, Afrika og Italia kanskje kan de ikke drikke vannet. Tror det er fordi de ikke har rensekabel.

4) Vi kjøper aldri vann, fordi mor synes det er unødvendig.

5) Ja jeg bader hjemme hver dag. Ute bader jeg bare om sommeren, og bare to ganger i fjor. Det var på badeplassene på Simostranda og i Vikersund

NAVN: Jan Ole Holen

ALDER: 10 år

1) At vann er godt å drikke

2) Ja jeg drikker mye vann, både på skolen og hjemme.

3) Jeg tenker ikke mye på det. Har sett om det på nyhetene.

4) Nei, vi kjøper ikke vann, fordi det er så dyrt. Lettere å hente vann fra springen.

5) Jeg er litt glad i å bade. Pleier å bade i Bergsjø, og av og til i Drammenselva hvor jeg synes det ikke er så fint.

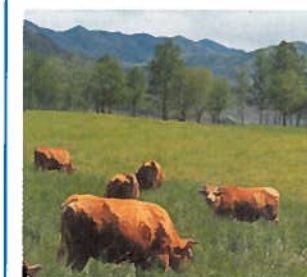
VISSTE DU AT...

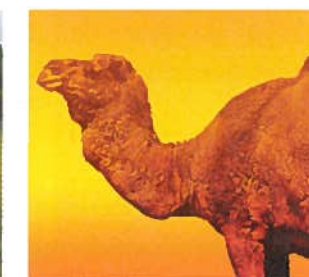
♦ Fingeravtrykkene til koalabjørnen er vanskelig å skille fra menneskets.

♦ Gorillaene legger seg klokka seks om kvelden.

♦ Kuer kan slikke seg selv i nesa.

♦ Kameler har tre sett med øyelokk.

♦ Når frosker kaster opp, så kaster de opp hele magen.

♦ Elefanten kan ikke hoppe.

♦ Fugler som lever i fjellskrenter legger spisse egg, slik at de ikke skal trille utfor kanten.

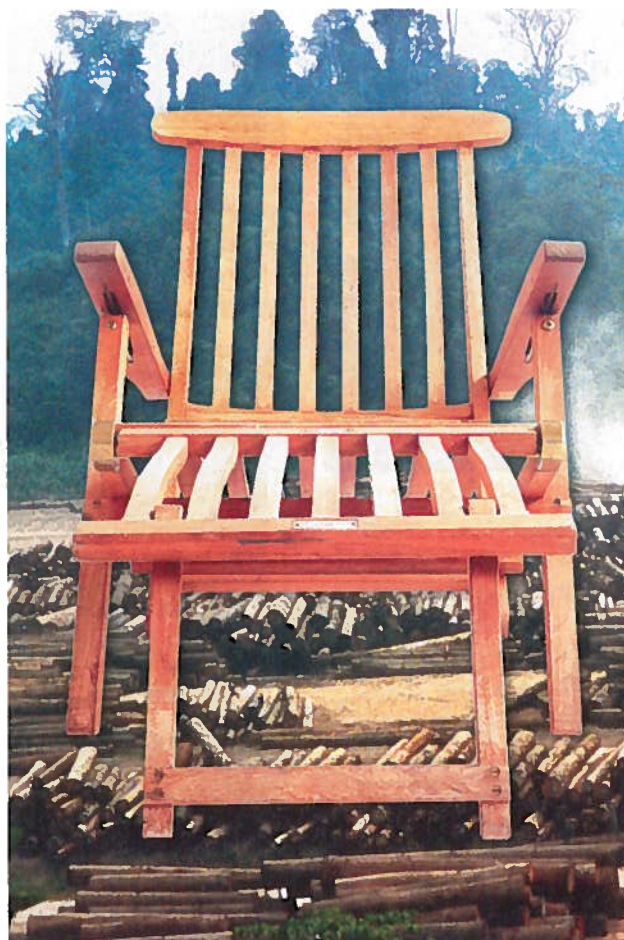

♦ Fugler ville dø om de ble sendt opp i rommet i et romskip og opplevde vektløshet. De trenger nemlig gravitasjon for å svelge.

● Quiz:

1. Hvor mange norske vannverk leverer urensset overflatevann?
2. Hvor mange ble syke av giardia-smitte fra drikkevannet i Bergen i 2004?
3. Hvor stor andel av vannverkene i Norge har ikke offisiell godkjenning?
4. Og hvor stor andel av befolkningen får vann fra disse ikke-godkjente anleggene?
5. Hvor mye økte salget av kildevann på flaske i 2005?
6. I hvilket fylke ligger det omstridte området Trillemarka-Rollagsfjell?
7. Hva er, så vidt forskerne vet, Norges eldste levende grantre?
8. Har Norge regnskog?
9. Hvor stor andel av Norges totale areal er vernet i en eller annen form?
10. Og hvor stor andel av Norges barskog-areal er vernet?
11. Når ble blåhvalen fredet i norske farvann?
12. Hvor stor regner man med at den islandske populasjonen av blåhval er?
13. Hvor lang er den lengste blåhvalen man har funnet?
14. Hva betyr det latinske navnet på blåhval, *Balaenoptera musculus*, direkte oversatt?
15. Hvor mange vågehval regner man med finnes langs norskekysten om sommeren?
16. Hvor mange utenlandske turister var på ferie i Norge i 2005, og overnattet minst en natt her?
17. Hvilke tre land kommer det flest turister fra?
18. Hvor stor andel av overnattningene til de utenlandske turistene skjedde på hoteller?
19. Hvor stor andel av utenlandsturistene kom til Norge med fly?
20. Hvor mange norske overnattingssteder er miljømerket, ifølge GRIPs base greenhotels.no?

Advarer mot alt tropisk tømmer

Regnskogfondet advarer mot alle møbler av tropisk tømmer. – Ikke kjøp dem, sier organisasjonen.

● Nettsiden

Kvikksølvsuper

Er du glad i fisk, spesielt av fet og eksotisk art? Er du samtidig bekymret for alle rapportene om innholdet av kvikksølv og andre miljøgifter i fisken? Sannsynligvis er du betrygget over meldingene om at det er mer sunt å spise fet fisk, enn å ikke spise den. Men likevel hadde det vært greit å vite mer om hva som faktisk er i maten. Hvor mye kvikksølv var det egentlig i tunfiskbiffen, laksekoteletten eller kveiteskiven jeg spiste i går?

Her kommer www.gotmercury.org inn. Nettsiden administreres av en organisasjon i USA som kjemper for å ta vare på havskilpadder. Disse trues også av kvikksølvforurensning, på samme måte som flere fiskearter gjør det. På nettsiden finner du en kalkulator der du kan regne ut hvor mye kvikksølv det faktisk var i fiskemåltidet ditt, og hvor stor del av anbefalt maksimalgrense dette utgjør. En undersøkelse foretatt av organisasjonen viser at spesielt nivåene i fersk tunfisk er høyere enn tidligere antatt. Mer informasjon finnes på www.seaturtles.org.

Ser du et fint teak-bord hos hagesenteret? Eller noen nydelige stoler laget av andre tropiske tresorter? Ikke kjøp det, selv om det er utstyrt med FSC-merket eller et annet merke som skal gi inntrykk av at miljøforholdene er ivarett, oppfordrer Regnskogsfondet. Midt i rushtiden på alle hagesentre, hevder fondet at ingen merkeordninger er gode nok til å garantere at tømmeret er forvarlig avvirket.

– Det er også problemer med plantasjetek. Indonesia-teaken kommer fra store plantaser på Java. Det har vært store konflikter mellom det statseide plantasjeselskapet og lokalbefolkningen, og det foregår omfattende rovhogst og ulovlig hogst av teak. Hvert år blir flere titalls mennesker drept av jordras på Java som følge av den omfattende hogsten, sier Nils Hermann Ranum i Regnskogsfondet.

Sammen med teak er akasie og eukalyptus de vanligste tresortene man dumper borti på norske hagesentre. Disse selges ofte under navnet hardwood.

Frivillig flyavgift

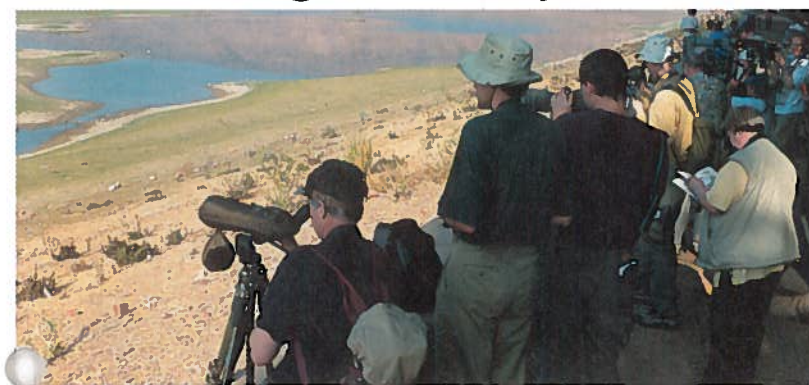
I mange land har du lenge hatt muligheten til å kompensere for dine CO₂-utslipp når du tar fly. Fly er den klart mest klimaforurensende transportformen vi benytter oss av i noen utstrekning, og nå blir det lagt til rette for at du kan bidra til å støtte andre tiltak som reduserer klimagassutslippene varende i andre sektorer. Framtiden i våre hender har laget internett-siden www.mittklima.no.

no, der en kalkulator regner ut hvor mye CO₂ din flytur bidrar med, og hvor mye du skal betale for å kompensere for disse utslippene. Pengene går til klimatiltak i fattige land, og prosjektene det investeres i er beskrevet på nettsiden. Tjenesten er en norsk versjon av den sveitsiske siden www.myclimate.org, som ble startet i 2002. De har også lignende tjenester i Tyskland og USA.

Flytrafikk forurensar. Nå kan du betale en frivillig flyavgift for å kompensere for dine utslipp.

Starter fuglereisebyrå

NOFs reisebyrå vil arrangere turer for fugleskuelystne til både fjern og nær. Her er et bilde fra en tidligere tur til Bund Baretha i India.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) starter et eget reisebyrå, som skal tilby fugleturer i inn- og utland. Foreningens fylkeslag i Oslo og Akershus har tidligere hatt en tradisjon med utenlandsturer for å se eksotiske fugler, og dette blir nå omorganisert, og gjort tilgjengelig for alle fugleinteresserte.

– Medlemmer over hele landet ønsket at NOF skulle ha et tilbud med fugleturer i inn- og utland. Dermed ble det opprettet et prosjekt under NOF sentralt, som vi kaller NOF Travel. I utgangspunktet er det et tilbud til våre medlemmer, men det er ingenting i veien for at andre fugleinteresserte kan

bli med på turene, sier Kjetil Johannessen, som er en av de ansvarlige bak NOF Travel.

I år er det planlagt turer til Varangerhalvøya i Finnmark og til Zambia. Neste år er det allerede fastlagt turer til Extremadura i Spania og til Kina og Tibet, men flere turer er under planlegging.

– Vi håper å få til et variert tilbud, med både korte og lange reiser. Hornborgasjøen i Sverige og Valdresflya er to av mange aktuelle turmål. I tillegg har både den svenske og den danske ornitologiske foreningen lignende tilbud, så det kan komme på tale å samkjøre noen av turene, forteller Johannessen.

● Svar:

1. Flere enn 200.
2. I underkant av 1500 personer.
3. 64 prosent.
4. Under 10 prosent.
5. Det økte med 19 prosent.
6. Buskerud.
7. Minneskolev.
8. Buskerud.
9. 19 prosent.
10. 1,4 prosent.
11. 1,4 prosent.
12. Mellom 100 000 og 120 000 dyr.
13. 31 meter.
14. «Liten mus».
15. Mellom 100 000 og 120 000 dyr.
16. 2,9 millioner mennesker.
17. Tyskland, Sverige og Danmark.
18. 28 prosent.
19. 30,5 prosent.
20. 61 overnattingssteder.

Lad høyteknologi med muskelkraft

Med alle spådommene om kraftkrise og oppfordringene om strømsparing som sirkulerer i mediene kan det kanskje være en idé å starte med mobiltelefonen? Med mobiltelefonladeren Sidewinder kan du lade telefonen når og hvor som helst, uten strøm. Den fungerer etter dynamoprinsippet: Plugg inn og sveiv, to minutters sveiving gir deg seks minutters taletid. Laderen fungerer på de fleste vanlige mobiltelefonmerker, og gjør at du kan lade telefonen selv uten adgang til strøm. Kjøpt på hytta eller til fjells eller sjøs, strømsparende og praktisk. Laderen kan bestilles på internett-siden www.istdesigns.com

Miljøkamp på FØRSTE KLASSE

George Clooney
har skiftet til
elektrisk bil.

Foto: Warner Bros./Sandrow Metronome Norge

Underholdningsmagasinet *Vanity Fair* mobiliserer Hollywood-kjendiser til ny «miljørevolusjon». – Kan skape positiv interesse for miljøaksen, mener medieprofessor Ragnar Waldahl.

Julia Roberts bygger solenergihus og George Clooney har skiftet til elektrisk bil, forteller *Vanity Fair* i et spesialnummer om miljøvern.

– Hvis du lager en film om oljeforbruk og korrupsjon, kan du ikke bare prate – du må også handle, sier Clooney til magasinet. I filmen *Syriana* bryner han seg på USAs oljeavhengighet og bransjens gangstertrekk.

Dette er første gang underholdningsmagasinet, som har et opplag på over 1,1 millioner, setter fokus på miljøspørsmål. På forsiden troner Julia Roberts som en alvinne fra regnskogen, omgitt av tre alvorlige menn: Clooney, miljøadvokaten Robert F. Kennedy og tidligere visepresident Al Gore. De er selv sagt iført designerklær og all verdens merke makeup.

Magasinet doper firklovetet «The green team». Merittlisten varierer. Hos Julia Roberts kom miljøbevisstheten sent, men visstnok sterkt. Ikke bare bygger hun solenergihus i California, hun bruker også miljøvennlige bleier til barna. Dessuten arbeider hun for vern av et stort naturområde i New Mexico.

Holdningsendring?

«Det er tid for alvor: global oppvarming er problemet – det største problemet,» skriver magasinet, som på forsiden slår fast at klimaendringer er en større trussel enn terrorisme. Tema-

seksjonen setter fokus på 50 «korsfarere for miljøfornuft». I lekre og snedige motekatalogfoto presenteres en rekke kjente skuespillere, men også aksjonister, lobbyister, bloggere og gründere.

Guvernør Arnold Schwarzenegger trekkes frem for avgjørelsen om at delstaten California skal kutte klimagassutslippene med 25 prosent innen 2020, stikk i strid med republikanernes nasjonale politikk. Ros får også skuespiller Bette Midler, som står i spissen for parkprosjekter der braklagte byområder renskes opp og beplantes. Men gjør det egentlig inntrykk på oss at kjendisene tar miljøgrep?

– Magasinet retter søkelyset på en litt annen måte, og blir muligens lest av folk som ellers ikke ville tenkt igjennom miljøproblematikken, sier professor i medievitenskap, Ragnar Waldahl. Han er ekspert på holdningspåvirkning gjennom mediene.

– Gjennomslaget kommer an på hva disse personene betyr og hvordan publikum identifiserer seg med dem, utdyper Waldahl. Han mener utspillene kan skape en positiv interesse for miljøaksen, men at personfokus neppe gir en varig holdningsendring.

– Hvis personene går i glemmeboken, vil også sakene de fremmet lett bli glemt, fastslår han.

Redaksjonssekretær i Natur og Ungdoms medlemsblad *Putsj*, Ingeborg Husby Aarsand, tror også at denne typen kjendisutspill kan føre til holdningsendringer.

– Man må se på hva personene faktisk gjør, om de bruker statusen til noe som ikke bare gagnar deres egen karriere.

Økotips og shopping

Redaktør Graydon Carter lover under overskriften «Grønt er det nye sort» at miljøfokus har kommet for å bli i bladet. Et kjapt besøk på nettsiden www.vf.com viser med all tydelighet troverdighetsproblemet for et kommersielt, trendfokustert magasin. Her finner vi artikkelen «Bli grønn – femti måter å redde planeten», med haugvis av tips til hvordan være miljøbevisst i hverdagen. Rett ved siden av står reiseseksjonen, hvor journalistene drar kloden rundt på jakt etter den definitive shoppingopplevelsen. Bli grønn-tipset om å kutte ned på flyreisene har åpenbart ikke festet seg i hele redaksjonen ennå. ■ Morten Harper

Tilnærmet alle miljøskadelige batterier
kommer til resirkulering.

AS BATTERIRETUR®
- Vi tar produsentansvaret på alvor

www.batteriretur.no

Ettersendes ikke ved varig adresseendring

Returadresse:

Natur & miljø

Boks, 342 Sentrum, 0101 Oslo, Norway

B-Economique
NORGE

En tørr bleie er den beste hodeputen.

Alltid tørr med Libero.

Gravid eller nettopp født? Meld deg inn i Liberoklubben og få gratis bleieprøver i posten.
Send SMS kodeordet GRAVID til nummer 2223, eller besøk www.libero.no

